

SIIVIKÄS

NRO 65

2016

37. VSK

LINTUYHDISTYS KUIKKA

LINTUYHDISTYS KUIKKA | c/o Kuopion museo
Kauppakatu 23
70100 KUOPIO
kotisivut: www.lintuyhdistyskuikka.net
e-mail: hallitus@lintuyhdistyskuikka.net
Perustettu 1974, toimii Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistyksen (KLYY ry) lintujaostona.
Toimialue Pohjois-Savo.

TOIMIHENKILÖT 2017 (ks. toimihenkilöt 2016 samat kuin vuonna 2015, ks ed Siivekäs)

PUHEENJOHTAJA	Liisa Tolvanen (Varkaus), 050 406 8866, liisa.tolvanen@kolumbus.fi
VARAPUHEENJOHTAJA	Eelis Rissanen (Siilinjärvi), 050 569 9091, eelisri67@gmail.com
SIHTEERI	Jussi Koponen (Kuopio), 045 676 5354, kopjus@gmail.com
MUUT JÄSENET	Mikko Pärssinen (Kuopio), 050 348 6137 mikko.parssinen123@gmail.com Pii Ratava-Ahola (Kuopio), 040 573 8205, piiratava@hotmail.com Jyrki Uotila (Kuopio), 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com Jarmo Yliluoma (Iisalmi), 040 721 2618, jyliluoma@gmail.com
VARAJÄSEN	Asta Lähdesmäki (Kuopio), 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com
ALUEVASTAAVA	Jyrki Uotila, 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com
AHK	Yhteyshenkilö Eelis Rissanen, 050 569 9091, eelisri67@gmail.com
TIEDOTTAJA	Asta Lähdesmäki, 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com
TALOUDENHOITAJA	Timo Filipoff, 040 553 1682, timo.filipoff@dnainternet.net
TILINTARKASTAJAT	Jaakko Kettunen, 0400 674176 Raimo Hämäläinen, 0400 374909
RETKIKUMMIT 2015	Kuopio: Asta Lähdesmäki, astalahdesmaki@gmail.com , 050 562 3935 Ilkka Markkanen, ilkka.t.markkanen@gmail.com , 044 728 4506 Mikko Pärssinen, mikko.parssinen123@gmail.com , 050 348 6137 Riitta Rajala, liisa.riitta@gmail.com , 050-3763758 Jyrki Uotila, jyrkiuotila@luukku.com , 0400 712 264 Eelis Rissanen, eelisri67@gmail.com , 050 569 9091 Jarmo Yliluoma, iis.jyliluoma@gmail.com , 040 721 2618 Timo Immonen, vrk.timo.immonen@pp7.inet.fi , 0400 371 736 Liisa Tolvanen, vrk.liisa.tolvanen@kolumbus.fi , 050 406 8866

LIITY JÄSENEKSI:

Jäsenmaksut 2017: varsinaiset jäsenet 26 € , lapset ja nuoret alle 19-v. 14 € ja perhejäsenet (ei lehtiä) 5 €.
Uusille jäsenille liittymislahjana Kuukkelin kaltaiset -lintuharrastusopas. Liittymiset kotisivujen lomakkeella tai
JÄSENSIHTEERI Sanna Norojärvelle, 040 706 7009, jasensihteeri@lintuyhdistyskuikka.net

SIIVEKÄS	Nro 65 – 2016 – 37. vsk
JULKAISIJA	Lintuyhdistys Kuikka
PÄÄTOIMITTAJA	Eelis Rissanen, 050 569 9091, eelisri67@gmail.com
AVUSTAJAT	Asta Lähdesmäki, 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com Jyrki Uotila, 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com Seuraavaan numeroon tulevat jutut lähetetään päätoimittajalle.
KANNEN GRAAFINEN SUUNNITTELU	Juha Koponen
TAITTO	Minna Etsalo, minna.etsalo@gmail.com
TILAAMINEN JA JAKELU	Jaetaan Kuikan jäsenille. Tilaushinta muille 15 €. Lehteä ilmestyy yksi numero vuodessa. Tilaukset Sanna Norojärvi, 040 706 7009, s.norojarvi@gmail.com
OSOITTEENMUUTOKSET	Pekka Tenhunen, p, 017 631 203, 044 289 2220, klyy.tenhunen@mbnet.fi
ILMOITUSHINNAT	koko takasivu A4 300 € ½ takasivua 150 € Sisäsivut: koko sivu A4 280 € ½ sivua 210 x 148,5 140 € ¼ sivua 105 x 148,5 100 €
PAINOS	500 kpl
PAINOAIKKA	Kirjapaino Arsmat Oy, Kuopio
ISSN 0780-7066	

PÄÄKIRJOITUS

Lintuvuosi 2016 on nyt koottu tähän käsissä olevaan tiivistelmään Pohjois-Savon osalta. Yhteenveto on paikallisten harrastajien havainnoista ja kokemuksista koottu vuotuinen ponnistus. Tämä on yksi osoitus siitä, että yhdessä harrastaen saamme aikaiseksi jotakin enemmän kuin yksin puurtaen. Yhteinen aikaansaaminen edellyttää kuitenkin sitä, että meillä on ympäristö joka kokoaa yksittäiset ilmiöt koottuun muotoon. Siinä tulee mukaan lintuyhdistyksen rooli. Yhdistyksen jäsenistö koostuu eri tavoin harrastukseen suhtautuvista yksilöistä, on ammatillisia ja aktiiviharrastajia sekä niitä, joille lintuharrastus on osa luonnossa liikkumista ja osa luonnon kokonaisvaltaista havainnointia. Toivon mukaan kukin meistä löytää tästä lehdestä ja Kuikan toiminnasta oman kiinnostuksen kohteen. Pääasia on kuitenkin ollut lintujen ja linnuston ilmiöt vuoden 2016 aikana.

Lintuharrastajat tekevät merkittävää työtä yhteiskunnan luontoarvojen edistämisen puolesta. Toimimalla esimerkiksi, lintuharrastajille laadittuja eettisiä ohjeita noudat-

taen, voimme ylpeänä esitellä itsemme ja harrastajakaverit lintuharrastajina. Tällä on vaikutusta kannanottojemme painoarvoon myös luontoarvoihin liittyvissä julkisissa keskusteluissa.

Linnustossa tapahtuvat muutokset ovat nopeita. Tästä ajankohtaisena esimerkkinä toimikoon harmaapäätikka, joka yleistymisen on ollut hämmästyttävän nopeaa. Nopeiden muutosten todentaminen vaatii luotettavia havaintoja. Siihen tarvitaan linnut tuntevien harrastajien havaintokirjauksia Tiiraan. Tiiran kirjatut havainnot toimivat myös työkaluna Kuikan antamiin linnustoarviointeihin eri viranomaiselvityksiin. Jokainen havainto, myös niistä tänä päivänä tavallisista linnuista, on arvokas. Yhdessä havaintoja kirjaten jääme odottamaan yhteenvetoa vuoden 2017 lintuvuodesta!

*Kenen kirjoittama
titteli*

SISÄLTÖ

Pääkirjoitus	3	• Kalasääskitukkimusta 45 vuotta	
Hallinto-oikeus kumosi poikkeusluvan...	4	Pohjois-Savossa	21
Tuulihaukat marjavahteina!	4	• Lokit	23
Huussi hävinnyt.... jouluaattona!	5	• Kyyhkyt	23
Lintulahti on nimensä veroinen paikka...	5	• Tikat	23
Lintuvuosi 2015	6	• Varpuslinnut	24
• Pohjois-Savon lintuharvinaisuudet	8	• Yölaulajat	26
• Muuttajataulukko	12	Hornoya – Yö lintusaarella	30
• Vesilinnut	15	Raasion rengastukset	32
• Kanalinnut	18	Taesto ja talvipinnaralli 2015	33
• Harmaahaikara, merimetso, rantakanat ja kurki	18	Sitruunavästäräkki – Pohjois-Savon pesimälinnuston uusin tulokas	34
• Kahlaajat	19	Huippuvuosi nosti lajimäärän 317:een	36
• Petolinnut	20	Kuikan ja lehden tiedot	39

Katsaus vuoden 2016 harvinaisuuksiin

Pertti Renvall, Marko Kelo & Juha Väätäinen

Jalohaikara Riistaveden
Keskimmäisellä
KARI HÄNNINEN

Vuoden 2016 terävintä rarikärkeä edustivat Rautalammin Kerkonkoskella 20.9. pihapuutarhasta verkotettu ja rengastettu siperianuunilintu (uusi laji Pohjois-Savolle) ja Kuopion Rautaniemeen, entiselle maankaatopaikalle lokakuun alussa pariksi päiväksi tankkaamaan pysähtynyt arotasku. Pitkästä aikaa saatiin Pohjois-Savossakin ihailla taas ruostesorsia, ja monen vuoden jälkeen lyhytvarvaskiuru ja pikkusirkkukin löydettiin.

Rari-ilmiöinä muistikuvien päällimmäisiksi jäävät jalohaikaroiden loppukesäiset kokoontumisajot Maaningalla, mielenkiintoiset havainnot allihaahkamutosta, ja syksyllä epätavallisen pitkään vallinneiden itäisten tuulien myötä havaitut arosuohaukat, taigauunilinnut ja viitatieiset. Vuoden raripuutteenä jää mieltä ehkä hitusen painamaan taigarautiainen, jota eteläisessä Suomessa dokumentidusta huippuesiintymisestä (kymmeniä loka-joulukuuisia havaintoja) huolimatta ei onnistuttu Pohjois-Savon rautaispaikoilta löytämään. Yritystä kyllä oli.

Harvinaisuuskatsaukseen on koottu vuoden 2016 harvinaisuushavainnot Kuikan toimialueelta Pohjois-Savosta. Mukana ovat Kuikan alueharvinaisuuskomitean (AHK) julkaisukelpoisiksi arvioimat havainnot alueellisista harvinaisuuksista ja BirdLife Suomen rareiteetikomitean (RK) hyväksymät valtakunnalliset harvinaisuushavainnot. Katsauksessa julkaistu havaintoaineisto on liitetty osaksi Kuikan havaintoarkistoa ja näkyy Tiira-havaintojärjestelmän rekisteröityneille käyttäjille.

Merkittävimpiä havaintoja on kommentoitu erikseen. Mikäli havaintoa ei ole kommentoitu, se ei poikkea ko. lajin ns. normaalista esiintymiskuvasta Pohjois-Savossa. Havainnoitsijoista on katsauksessa julkaistu vain ensihavainnon tekijä(t), tiedossa oleva linnun löytäjä ensin mainittuna. Vuonna 2016 harvinaisuushavaintojen käsittelystä ja julkaisukelpoisuuden arvioinnista Kuikan AHK:ssa vastasivat Marko Kelo, Pertti Renvall, Mikael Rytönen ja Juha Väätäinen.

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (14)

22. – 23.4. Kuo Nilsia, Palonurmi 4 ad p (Pertti Hartikainen, Leevi Hartikainen, Johanna Hartikainen, Juha Väätäinen ym.), 5.5. Kuo Maaninka Vesajoki 2 (+2kv ja 2kv) p (Marko Kelo, Pertti Renvall ym.), 17.9. Lap Pikku-Porkkala, Kaivannonniitty 1 p (Anne Moilanen, Jukka Tuovinen), 7.10. Tuu Pieni Vihtalahti a5 m SSW (Rauho Nokelainen), 15. – 16.10. Suo Suontee, Liminka 1 ad p (Hannu Kärkkäinen), 31.10. Kuo Nilsia, Pirttipuro 1 p (Pertti Hartikainen).

Lyhytnokkahanhi *Anser brachyrhynchus* (n. 10)

Kevään ensimmäinen 13.4. Kuo Maaninka, Keskimmäinen – Vesajoki 1 p (Pertti Renvall). Maaningan Lapinjärviltä normaaliin tapaan 13.4. – 11.5. useita havaintoja 1-2 yksilöstä, 28.4. kuitenkin 4 p (Pertti Renvall). Havainnot muualta: 17.4. Lap Lahdenperä 1 p (Juha Koponen, Eeva Eerikäinen & Riitta Rajala), Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 1 p (Pertti Renvall), 19.4. Kaa Kortteinen, Suuri-Kortteinen 1 p (Pertti Räsänen), 24.4. Kuo Nilsia Pölläkkä 1 p (Pertti Hartikainen, Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 1. – 2.5. Kuo Nilsia, Palonurmi 1 p (Pertti Hartikainen), 26.-27.5. Sii Raasio 2 p (Rainer Mattsson ym.). Ainoa syyshavainto 24.10. Kuo Maaninka, Leppälahti 1 p (Jarmo Ukkonen).

Ruostesorsa *Tadorna ferruginea* (2)

Kesällä 2016 ruostesorsasta tehtiin useita vaellukseen viittaavia havaintoja Suomesta, ja 22 vuoden tauon jälkeen laji vieraili myös Pohjois-Savossa. Vuoden 1994 tapaan ruostesorsia havaittiin Siilinjärvellä Mustin ja Raasion altailla. Altaat ovat teollisuusalueita, ja Yara on kieltänyt havainnoinnin ja liikkumisen Mustin altailla ja valleilla toistaiseksi. Koska ruostesorsat viihtyivät piilossa teollisuusalueella vallien katveessa, niistä voitiin tehdä havaintoja käytännössä vain niiden noustessa esim. kanahaukan pelottamina lentoon tai kun ne satunnaisesti vierailivat Raasion altailla. Kaikki havainnot: 29.6. Sii Raasio 1 k p (Klaus Salo), 10. – 18.7. Sii Musti 1 p (Eelis Rissanen & Yara/Marko Hartikainen), 12.7. Sii Raasio 1 hetken p (Eelis Rissanen), 10. – 14.8. Sii Musti 2 (1k 1n-puk) p (Seppo Neuvonen, Marko Kelo & Pertti Renvall). Yaran altaiden lisäksi kaksi ruostesorsaa ilmoitettiin havaitun n. 28.7. myös Maaningan Teerisuon metsästysaltailla. Todennäköisesti kyseessä oli sama Mustin kaksikko. Viimeinen havainto Sii Mustilta (ja syksyn myöhemmin koko maassa) 14.8., jolloin sorsat olivat paremmin näkyvissä (ja koiras määritettävissä sukupuolelleen) ns. W-altaalla, josta nousivat pohjoistuulen saattamina illalla muutolle S (Marko Kelo).

Ristisorsa *Tadorna tadorna* (5)

Kaikki havainnot: 17.4. Son Rikkalampi 1 k p (Olli Heide/Uolevi Skaren; valokuva), 19.4. Kuo Nilsia, Nilsianlahti 1 ad k p (Juha Väätäinen). Sii Raasiosta useita havaintoja 2. – 17.5. todennäköisesti samoista altailla viihtyneistä yksilöistä, 1-3 kerrallaan, mm. 2.5. a3 (2k 1n) kiert (Ilkka Markkanen).

Harmaasorsa *Anas strepera* (8)

Pesintään viittaavia havaintoja ei tehty, keväälläkin niukasti havaintoja. 24.4. Vrk Tyyskänniemi, Kiukassaari 1 kn p (Antti Kanninen), 24.4. Kuo Maaninka, Kinulanlahti 1 kn p (Aino Kananen, Unto Niva), 29.4. Kuo Maaninka, Lapinjärvi 1 k p (Pertti Renvall), 1.5. Kei Hetejärvi, Saunaniemen torni 1 k p (Mikko Pärssinen, Johanna Partio, Aapo Pärssinen & Iisakki Pärssinen), 3.5. Kuo Nilsia Ylä-Siikajärvi 1 k p (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen). Ainoa kesähavainto 15.6. Lap Havukkaniemi 1 p (Pertti Renvall).

Allihaahka *Polysticta stelleri* (19)

Edellisen kerran allihaahka havaittiin Pohjois-Savossa vuonna 2006, nyt kaksi huippuhavaintoa. Maan kaakkois- ja itäosissa päästiin huhti-toukokuun vaihteessa seuraamaan poikkeuksellisen runsasta allihaahkamuuttoa, kun muuttoparvet ajautuivat reitiltään tuulten vuoksi normaalia lännemmäksi ja levähtivät vastatuulen vuoksi monin paikoin mm. sisämaan järvillä. Ilmiöön liittyen Tuusniemellä dokumentoitiin huhtikuussa kaikkien aikojen suurin Pohjois-Savossa havaittu allihaahkaparvi: 28.4. Tuu Tuliranta a14 p (Lauri Räsänen; valokuva),

valokuvista laskettavissa 16 yksilöä, joista 6 ad k. Syyskuussa tehtiin Keiteleellä valtakunnallisestikin kiintoisan aikainen syysmuuton alkuun viittaava havainto: 25.9. Kei Lossisaari a3 k p (Anja Norojärvi). Syysmuuttajia tavataan sisämaassa yleensä vasta vuodenvaihteen tienoilla.

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (5)

Varkaudessa Pirtinvirran ja Ämmäkosken sulissa jaksolla 15.11. – 31.12. useita havaintoja 1-3 yksilöstä (Heikki Pentikäinen ym.); kaikki yli yhden yksilön havainnot: 18.11. 2 tp (Heikki Pentikäinen & Kaj Lång), 1.12. 2 tp, 2.12. 2 (+1kv, 1kv) (Ilkka Markkanen & Matti Pirskanen), 3.12. 3 p (Timo Immonen, Allan Nyysönen & Eino Repo). Muut havainnot Rautalammilta: 28.11. – 3.12. Rau Virrankylä, Koskeloveden suu 1 p (Kari Hänninen), 3.12. Rau Konnekoski 1 p (Ari Tossavainen, Helena Hirvonen, Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen).

Peltopyy *Perdix perdix* (1)

Yksi havainto: 17.03. Kiu Rapakkojoki 1 p (Marti Ahonen). Lajin luonnonvaraisen kannan on tulkittu hävinneen Pohjois-Savosta.

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (21)

Kaikki havainnot: 2.5. Lep Kauppilanmäki a11 m SW (Timo Immonen), 18.5. Kuo Heinälamminrinne, jätekeskus a5 p (Sepo Hyvärinen), 19.5. Lep Humalalahti 2 p (Satu Jämsén), 4.6. Rau Syväjärvi 2 matalalla W (Heikki Pönkkä), 19.8. Lap Porkkala 1 p (valokuva; Jouko Lukkarinen/Asta Lähdesmäki). Lep Kauppilanmäellä havaittu parvi on poikkeuksellisen suuri

Pohjois-Savossa. Parvi saattaa olla osa saman päivän aamuna Etelä-Karjalassa havaitusta komeasta parvesta (a15 m NW). Lapinlahden havainto on vasta toinen elokuinen havainto Pohjois-Savosta.

Jalohaikara *Egretta alba* (5-8)

Ennätysvuosi. Kevästä syksyyn useita havaintoja, mm. maakunnan ensimmäiset havainnot jaksolta heinä - lokakuu. Elokuussa ennen kokematon havaintorypäs, joka muutti lajin esiintymiskuvaa sisämaassa kertaheitolla. Huomionarvoista on, että vastaavaa ei kuitenkaan dokumentoitu muualla sisämaassa, esim. Keski-Suomesta tai Pohjois-Karjalasta ei ainuttakaan kesä- tai syyshavaintoja! Rannikolla viime vuosien tapaan kuitenkin runsaasti havaintoja huhtikuusta lokakuun alkuun ja Porissa elokuun alussa maamme ennätyskeräntymä (14 p).

Havaintosarja Maaningalta kertoo olennaisen kesän jalohaikararynnistyksestä: 19.5. Vesajoki 1 ad p (Matti Pirskanen), Mustavirta – Hussolansaari 16.6. – 12.8. 1 ad p (Tuomas Seimola, Juha Tiainen ym.), 18. – 24.8. a2 p, 27.8. – 4.9. a3 p (Marika Häkli ym.), 5.9. a4(-5) p (Marika Häkli & Pertti Renvall), 6. – 15.9. 1 p. Myös muualta Maaningalta useita havaintoja, todennäköisesti suurin osa näistä koskee Mustavirralla lähteneitä kiertelijöitä: 31.7. Halola, Leppäranta 1 eijp p (Eero Haapanen ym.), 22.8. Lapinjärvi (Hyttilä – Vesajoki) a2 p (Matti Pirskanen & Markku Ukkonen), Haatala 26.8. 4 p (Aki Kaunisaho), 5.9. 2 p, 10.9. 1 p (Matti Pirskanen ym.).

Havainnot Maaningan ulkopuolelta, osa näistäkin liittyy Mustavirran tihen-

Ristisorsat
ILKKA MARKKANEN

tymän syntyyn ja liikkeisiin: 18.4. Kuo Riistavesi, Keskimäinen 1 ad p (Matti Pirskanen ym.), 4.5. Kuo Vehmersalmi, Huttujärvi 1 p (Eija Laitinen), 12. – 14.6. Lap Havukkaniemi 1 p (Anneli Ollikainen, Riku Ollikainen ym.), 8.8. Sii Autionranta 1 eijp p (Vesa Korri), 13.8. Kuo Hirvilahti, Oravilahti 1 p (Juha Venäläinen & Taina Venäläinen), 21.8. Vie Palosenjärvi 1 p (Kari Ryhänen), 22. – 25.8. Kuo Riistavesi, Kuukka 1 p (Matti Pirskanen ym.), 13.9. – 2.10. Kuo - Tuu Riistavesi, Keskimäinen 1 p (Raimo Hämäläinen ym.). 2.10. Rau Toholahti, Vuohiniemen kärki 1 p (Panu Nyssönen ym.).

Vuoden jalohaikarasumma jää arvoitukseksi. Havainnoista vain ilmeisimmät samoja yksilöitä koskevat havainnot pois-sulkien summaksi saadaan yli 10, mutta todennäköisempää on, että Pohjois-Savossa vieraili 5-8 yksilöä.

Haarahaukka *Milvus migrans* (6)

Kevään ensimmäiset ennätysvarhaisia: 7.4. Sii Vehkamäki 1 m NW/W (Pertti Renvall), mahdollisesti sama 10.4. Sii Toivalannotko 1 NE (Marko Kelo). Muut havainnot: 20. – 21.4. Suo Tyyrinmäki, Paanala 1 p (Jouni Vehviläinen & Antti Vehviläinen), 23.4. Kuo Maaninka, Vesajoki 1 m (Timo Filipoff & Jaakko Kettunen), 7.5. Kuo Nilsia, Palonurmi 1 SE (Pertti Hartikainen, Juha Koponen, Eila Oravainen, Kari Oravainen & Juha Väättäinen), 5.9. Kuo Maaninka, Myllymäki 1 m S (Pertti Renvall).

Arosuohaukka *Circus macrourus* (14)

Arosuohaukan Suomen valloitus jatkuu, vaikka todettujen pesintöjen määrä ei tietävästi kasvanut vuonna 2016. Itäiset tuulet toivat macroja elo-syyskuussa ilmeisesti sadoittain Suomeen. Pohjois-Savossakin lajilla oli ennätysvuosi: 14 havaintoa, joista huhtikuussa 4 ja elokuussa 8. Määrittämättömistä siroista suohaukoista (Cirmac/pyg)

lisäksi 3 havaintoa, huhti-, elo- ja syyskuussa. Jokohan myyrähuippuvuonna 2017 on Pohjois-Savon ensimmäisen arosuohaukka-pesinnän dokumentoinnin aika?

Ensimmäiset kolme ennätysvarhaisia: 10.4. Kuo Maaninka Patajärvi 1 ad k kiert (Timo Filipoff & Jaakko Kettunen), 15.4. Kuo Maaninka, Vesajoki 1 ad k saal p (Ismo Laakso, Leslie Schultz-Suhonen, Markku Ukkonen & Mirja Ukkonen), 17.4. Sii Kolmisoppi 1 ad k saal p (Jouni Kii-malainen). Muut havainnot: 25.4. Sii Kolmisoppi 1 +2kv k SE (Aimo Hartikainen & Niklas Åberg), 10.8. Kiu Ryönänjärvi 1 +2kv k SE (Roni Väisänen), 13.8. Kuo Nilsia, Pirttipuro 2 (1kv n + ad k) saal p (Pertti Hartikainen), 15.8. Kuo Maaninka, Keskimäinen 1 2kv k S (Pertti Renvall), 26.8. Sii Vehkamäki 1kv SW (Pertti Renvall), 28.8. Sii Vehkamäki +2kv k m S (Pertti Renvall & Riitta Renvall), 30.8. Kuo Maaninka, Vesajoki 1kv kiert (Eelis Rissanen, Matti Saarela & Juha Väättäinen), 30.8. Sii Vehkamäki ad k m S (Jaakko Kettunen & Markku Ukkonen), 3.9. Lep Sorsavesi, Hakoluodot +2kv k m SSW (Pekka Majuri).

Lisäksi paikannustieto varhain syysmuutolle lähteneestä, satelliittiseurannassa olleesta ad naaraasta: Ari-Pekka Auvinen 2016: <https://www.luomus.fi/fi/arosuhaukkanaras-potku>: 19.7. Kaa Kataja, Saarijärvi.

Pikkukiljukotka *Aquila pomarina* (1)

Vapun tienoon lämmin kaakkoisvirtaus toi Pohjois-Savoon maakunnan viidennen pikkukiljukotkan: 30.4. Sii Vehkamäki 1 ad/subad m WNW (Pertti Renvall). Havainto oli koko maassa kevään ensimmäinen.

Kiljukotka *Aquila clanga* (1)

Toukokuun ensimmäisen viikon kesäisen lämpimälle jaksolle osui myös vuoden toinen rarikotkan vierailu. 4.5. Kuo Maaninka, Lapinranta 1 subad p nous NNW (Markku Ukkonen, Jaakko Kettunen ym.).

Vaalea ja kontrastikas yksilö, joka lepäsi yli tunnin rantakoivuissa, laskeutui pari kertaa rantaluhdalle ja nousi lopulta ko-measti havainnoitsijoiden yli kaarrellen muutolle.

Muuttohaukka *Falco peregrinus* (26)

Mukavasti 25 havaintoa 26 yksilöstä. Huhtikuussa 7, syysmuuton aikaan 16 havaintoa, ei kesähavaintoja. Kevään ensimmäiset 7.4. Suo Suihkola, Nälkämaa 1 p, jatkoi W (Ari Tossavainen), 16.4. Rau Rastunsuo 1 ad p (Hannu Kärkkäinen, Antti Vehviläinen & Jouni Vehviläinen), 19.4. Lep Kaupilanmäki 1 m NW (Risto Pirkkalainen). Syksyn ensimmäinen 28.8. Kuo Maaninka, Keskimäinen 1 S (Marko Kelo) ja myö-häisimmät 2.10.2016 Son Pohjoismäki, Luotosenmäki 2 m S (Kai Jäderholm, Kati Karppinen, Jouko Pulkka & Jarmo Yliluoma), 3.10. Kuo Nilsia Palonurmi, Kukkurinmäki ad m (Pertti Hartikainen), 3.10. Lep Kotalahti 1 ad kiert (Heikki Pentikäinen & Pekka Ruotsalainen).

Liejukana *Gallinula chloropus* (2)

Kaksi havaintoa: 26. – 30.4. Rva Kari, Toivala 1 jp p (Juha Väättäinen ym.), 12.6. Kuo Karttula Keihäsjärvi 1 Ä (Marjatta Ruutinen & Suoma Virnes).

Rantakurvi *Xenus cinereus* (1)

Kurvihavaintoja totutusti vain Siilinjärveltä Yaran altailta, jossa laji on ollut mm. 2010-luvulla lähes jokavuotinen vierailija. Nyt kaksi havaintoa Raasiosta mitä ilmeisimmin samasta yksilöstä. 6. – 7.6. 1 p (Riitta Rajala, Juha Koponen ym.)

Lampiviklo *Tringa stagnatilis* (6)

Havaintoja 5-6 yksilöstä, kaikki havainnot normaalin esiintymiskuvan mukaisesti touko-kesäkuussa: 4.5. Kuo Maaninka, Lapinranta 1 p (Jaakko Kettunen, Juha Koponen & Matti Pirskanen), 5. – 8.5. Sii Raasio 1 p (Aimo Hartikainen, Juha Koponen, Riitta Rajala ym.), 27.5. Kuo Riistavesi, Keskimäinen 1 p (Pertti Renvall), loput Raasiossa, jossa mm. 3.6. 2 p (Pertti Renvall), 11.6. 3 p (Teemu Paavola, Mikael Dyhr & Heikki Pentikäinen) ja vuoden viimeinen 15.6. 1 p (Seppo Niemispelto).

Heinäkurppa *Gallinago media* (4)

Vain syysmuuton aikaisia havaintoja: 2.9. Iis Luodelahti 2 nous (Tarmo Huttunen), 10.9. Sii Aappola 1 p nous (Markku Ukkonen), 1.10. Lep Kumpulahti 1 p nous (Lauri Havu).

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (1)

Vain yksi havainto, 13.5. Kuo Rautaniemi 1 ad va m N (Pertti Renvall).

Harvinainen vieras Arotasku Kuopiossa

Oli lokakuun ensimmäinen päivä Kuopiossa. Olin sopinut eilen hyvän ystäväni Tero Pelkosen kanssa että lähtisimme retkelle Kuopion seudulle. Tero tuli hakemaan minut kotoa iltapäivällä ja päätimme ensiksi suunnata Petoselle, koska siellä oli ollut paria päivää aikaisemmin eksoottinen harjalintu.

Paikalle saavuttuamme ja aluetta kompatessamme huomasimme että harjalintua ei löydykään. Olisihan se toki ollut paha bongattava arkuutensa vuoksi. Petoselta suuntasimme seuraavaan kohteeseen, Rautaniemen entiseen maankaatopaikkaan. Valitsimme kohteen siksi koska se on hyvä lintupaikka ja siellä on mahdollisuus tavata jopa harvinaisuuksia. Olihan siellä ollut tänä syksynä Renvallin Pertin löytämä lyhytvarvaskiuru, joka on Pohjois-Savossa hyvä laji, sekä edellisvuosina mm. isokirvinen, tunturi kiuru, vuorihemppo ym. Päätimme komparta alueen perusteellisesti. Aloitimme koiratarhalla, jossa rarit tuntuvat viihtyvän. Kiersimme tarhan ja havaitsimme vain muutaman niittykirvisen.

Jatkoimme tarhalla läheiselle pohjoisrinteelle. Aluetta kompatessamme huusin yhtäkkiä Terolle: ”Hei joku tasku lentää tossa”. Lintu laskeutui läheiselle kivelle, jossa se viihtyi pelottomana. Linnun vaaleus ja siivestä selvästi erottuva musta alula kiinnittivät heti huomioni. Sain Terolle että tämä ei

kyllä voi olla kivitasku vaan ARO-TASKU, suurharvinaisuus, kaukaisen kaakkoisten arojen laji. Ajankohtakin puhui raritaskun puolesta. Taas rari Rautaniemessä! Tunne oli mitä hienoin. Tämä oli kuin lotto-voitto. Ja eikun kamerat laulamaan ja dokumentit talteen. Riittävän monta kuvaa otettuamme lintu siirtyi maahan ruokailemaan. Seuraavana oli vuorossa linnun laittaminen lintutiedotukseen. Viestin laitettua lintu ruokaili edelleen rauhallisena maassa.

Kohta paikalle alkoi tulla lähiseudun bongareita. Ensimmäisenä saapui etevä lintukuvaaja Ilkka Markkanen, joka sai myös ikuistettua harvinaisen lajin. Seuraavaksi tulivat Aimo Hartikainen ja Mikko Pärssinen, jotka myös näkivät linnun hyvin. Illan hämärtyessä ja bongareitten poistuessa lintu jäi paikalleen.

Seuraavana aamuna lintu löytyi samalta paikalta ja näyttäytyi päivän mittaan komeassa myötävälössä lukuisille kaukaakin tulleille bongareille. Rautaniemen tasku oli Suomen 30. havainto ja Pohjois-Savon toinen ja ensimmäinen bongattavissa oleva havainto kautta aikojen.

Rarin eli harvinaisuuden löytäminen on aina hieno ja herkkä hetki ja piristää kummasti. Tästä on hyvä jatkaa...

Niklas Åberg

Siperianuunilintu (yllä) ja taigauunilintu KAUKO SIIKSTRÖM

Piharengastuksen helmiä, uunilinnut syksyllä 2016

Syksyn 2016 piharengastuksessa Rautalammin Kerkonkoskella ylätti uunilintujen runsaus. Puutarhassa sai renkaat jalkaansa 129 pajulintua, 74 tiltalttia, sirittäjä ja taigauunilintu, sekä suurharvinaisuutena siperianuunilintu, josta tuli P-Savoon uusi lintulaji. Määrittyskuvat siperian lähettilästä herättivät kiinnostusta ja kyselyjä maamme rajojen ulkopuoleltakin. Tämä siperiasta kotoisin oleva laji on tavattu suomessa viimeksi kuusivuotta aikaisemmin. Lintu pyydystettiin RUOVAK- projektissa verkolla omasta puutarhasta 20.9.2016. Ensimmäistä päivää kokeilussa olleet latvaverkot osoittautuivat myöhäis-syksylläkin uunilintujen tehopyytäjiksi.

Kauko Siikström

Leveäpyrstökihu

Stercorarius pomarinus (1)

Pitkästä aikaa keväthavainto: 24.5. Rau Kerkonkoski +2kv m (Kauko Siikström). Lisäksi syksyllä lepyaikaan havainto lajilleen määrittämättömästä kihusta: 6.11. Sii Kotkatvirta 1 juv tu S (Matti Hovi & Pirkko Siikamäki).

Räyskä *Sterna caspia* (5)

Sisämaan räyskäliikenne ajoittuu valtaosin loppukesään, nyt kolme havaintoa: 25.7. Kuo Kurkiharju 1 kiert (Kimmo Häkkinen), 15.8. Suo Virmasvesi a3 (2 ad + 1kv) E (Veli-Pekka Rannila), 23.8. Var Lehtoniemi 1 kiert (Heikki Pentikäinen, Kaj Lång).

Kehräjä *Caprimulgus europaeus* (5)

Havaintoja vain perinteiseltä paikalta Suo Kapeensalosta ja lähiseudulta, jossa 9.5. alkaen 1-4 Ä (Hannu Kärkkäinen). Pesintä ilmeisesti onnistui, sillä syksyllä paikalta rengastettiin nuori lintu. Kehräjäreviirien etsintään etenkin maakunnan eteläosien männiköistä kannattaisi panostaa.

Harjalintu *Upupa epops* (4)

Kaksi (kolme) kevät- ja kaksi syyshavaintoa: 14.5. Kuo Peräniemi 1 p (Jarmo Hämäläinen) ja ilmeisesti sama 15.5. Kuo Rönö (Tommi Tolvanen), 16.5. Lep Kotalahti 1 p (Mauri Suomalainen & Jari Jäppinen), 28.9. Son Vehmasjärvi 1 p (Pertti, Mikael ja Riitta Kaarakainen), 29.9. – 1.10. Kuo Petonen 1 p (Minna Niskanen ym.).

Kangaskiuru *Lullula arborea* (1)

Vähiin käy, toisena vuonna peräkkäin vain yksi havainto Pohjois-Savosta. 26.4. Kuo Maaninka Keskimmäinen 1 NE/S (Pertti Renvall).

Viitaiainen PERTTI HARTIKAINEN

Lyhytvarvaskiuru

Calandrella brachydactyla (1)

Kahdeksan vuoden tauon jälkeen havainto lyhytvarvaskiurusta, maakunnan kuudes: 15.9. Kuo Rautaniemi, entinen maankaato-paikka 1 p nous m S (Pertti Renvall).

Virtavästäräkki *Motacilla cinerea* (2)

25. – 26.5. Kuo Maaninka, Korkeakoski ad k vuoden 2012 reviirillä västäräkkinaaraan kanssa (Pertti Renvall & Riitta Renvall ym.). Paikka tarkastettiin useaan otteeseen kesän aikana ja jo aiemmin keväällä, mutta muuta pesintään tai pesintäyhteyteen viittaavaa ei havaittu. 21. – 22.9. Var Ämmäkoski +1kv n p (Mikael Dyhr, Heikki Pentikäinen ym.).

Arotasku *Oenanthe isabellina* (1)

Maakunnan toinen havainto arotaskusta: 1. – 2.10. Kuo Rautaniemi, entinen maankaatopaikka 1 p (Niklas Åberg, Tero Pelkonen ym.). Lintu käyttäytyi hyvin luottavaisesti ja oli upeasti esillä, kahtena päivänä helposti bongattavissa ja kuvattavissakin. Huippulöytö!

Sepelrastas *Turdus torquatus* (8)

Keväällä mukavasti havaintoja sekä koiras-tyyppisistä (tässä käytetään sekä koiraksi että koiras-tyyppiseksi määritetyistä lyhennettä k) että naaras-pukuisista (n) yksilöistä, syksylläkin yksi: 16.4. Kuo Niemisjärvi 1 k p (Jari Kröger & Ulla Kröger), 18.4. Kuo Nilsiä, terveyskeskuksen työmaa 2 (k + n) p, n kuvautti itseään useammallekin ja viipyi paikalla 25.4. asti (Juha Härkönen ym.), 22.4. Kuo Palonurmi 1 k rastasparvessa (Pertti Hartikainen & Johanna Hartikainen), Suo Iisvesi 1 räkättien seurassa (Erkki Haatainen), 28.4. Suo Pappilanpelto 1 n p (Ari Tossavainen & Hannu Kärkkäinen), 19.5. Kuo Maaninka 1 n p nous m (Ilkka Markkanen). Syksyllä Pohjois-Savossa harvinaisuus, nyt yksi havainto: 9.10. Kaa Niinivaara 1 n-puk hetken p (Eini Räsänen & Pertti Räsänen).

Sinipyrstö *Tarsiger cyamurus* (1)

Sonkajärvellä vuonna 2010 dokumentoidun ensipesinnän jälkeen ei uusia sinipyrsstöpesintöjä ole Pohjois-Savossa todettu, vaikka lajin kanta esim. Kainuussa on vahva ja vakiintunut. Vaaramaisemia toukokuuskuussa koluamalla luulisi useampiakin reviirejä Pohjois-Savostakin löytyvän. Pisalta lajia ei vuonna 2016 löytynyt, ja ainoat havainnot tehtiin perinteisellä paikalla Rva Pumpulikirkossa, jossa 29.5. kuultiin ilmeisesti samaa laulajaa (2kv k) hieman eri paikoista (Tero Pelkonen, Niklas Åberg, Juha Väätäinen & Asta Hakkarainen-Väätäinen). Ilmeisesti sama yksilö oli äänessä vielä 14.6. (Kalle Ruokolainen).

Rastaskerttunen

Acrocephalus arundinaceus (1)

15. – 30.6. Lap Sonnilanalmi 1 Än, reviiri tiheässä järviuokokasvustossa, lähes pihapiirissä (Pertti Renvall, Riitta Renvall ym.). Tiettävästi ensimmäinen rastaskerttushavainto Lapinlahdelta.

Taigauunilintu

Phylloscopus inornatus (6)

Ennätysmäärä havaintoja, ajoittuvat nästisti viikon sisälle: 11.9. Jua Pisankoski, Liko-lahti 1 än p (Juha Väätäinen), 13.9. Kuo Maaninka, Patalahti 1 än p (Kimmo Häkkinen), 14.9. Kuo Nilsiä Palonurmi 1 än p (Pertti Hartikainen), Rau Kerkonkoski 1kv reng (Kauko Siikström), 15.9. Var Itsenäisyyspuisto 1 än, p (Heikki Pentikäinen), 17.9. Sii Raasio 1kv reng (Markku Ukkonen).

Siperianuunilintu

Phylloscopus schwarzi (1)

Uusi laji maakunnalle, vuoden ykkösharvinaisuus Pohjois-Savossa ja vasta maan toinen havainto sisämaasta! 20.9. Rau Kerkonkoski 1 reng, tuli puutarhan latvaverkon 9 m korkeudella olleeseen yläpaulaan (Kauko Siikström).

Viitaiainen *Poecile palustris* (1)

Itäisen Suomen viitaiashavainnot näyttävät olevan vakiintumaan päin. Vuonna 2016 Pohjois-Savosta ilmoitettiin neljä havaintoa viidestä yksilöstä, joista RK ehti ennen tämän katsauksen painoon menemistä käsitellä ja hyväksyä yhden: 11. – 12.10. Kuo Nilsiä Levämäki 1 ruokinnalla p (Pertti Hartikainen, Juha Väätäinen ym.).

Lapintiaainen *Poecile cinctus* (2)

6.3. Rau Kerkonkoski 1 Än, käväisi pihapiirissä, nous m WNW (Kauko Siikström), 9.10. Sii Vehkamäki hetken p, jatkoi S (Pertti Renvall).

Vuorihemppo *Carduelis flavirostris* (5)

Neljä keväällä, yksi syksyllä: 28.3. Iis Itikan pello 1 p (Aaro Väänänen), 3.4. Kuo Maaninka, Keskimmäinen 1 NE (Pertti Renvall & Riitta Renvall), 6.4. Sii Siltasalmi 1 än NNW (Pertti Renvall), 16.4. Kuo Maaninka, Keskimmäinen 1 p viiden hempon parvessa (Pertti Renvall & Riitta Renvall), 26.10. Kuo Puutossalmi 1 p (Markku Ukkonen).

Pikkusirkku *Emberiza pusilla* (1)

14 kuivan vuoden jälkeen havainto pikkusirkusta: 19.9. Sii Kevätön 1 p rannassa pohjansirkun kanssa (Markku Ukkonen).

Pohjois-Savon lintuvuosi 2016

Eelis Rissanen

Lintuvuoden 2016 osalta jatketaan edellisen vuosien viitoittamaa linjaa. Katsauksessa käsitellään vain ne lajit, joiden esiintymisen osalta on selkeästi jotain kommentoitavaa. Tavoite on kirjoittaa muista lajeista koosteita pidemmältä ajanjaksolta.

Pohjois-Savon lajimäärä kasvoi 318:een, kun yllättäen siperianuunilintu lisättiin listaan. Yksi lintuvuoden ilmiöitä oli pihlajamarjojen aikainen kypsyminen. Lämpimän kesän ansiosta pihlajanmarjat kypsyivät jo syyskuussa. Tämä aikaisti selkeästi marjalintujen saapumista ja esim. rastaiden huippumäärät olivat jo syyskuun lopussa sekä lokakuun alkupuolella. Myös tilhien osalta huippu oli normaalia aikaisemmin. Suurimmat määrät havaittiin lokakuun aikana. Marjat katosivat tehokkaasti suurina parvina esiintyneiden räksien ja tilhien suuhun ja niitä jäi talven alkuun enää hyvin vähän. Tämä näkyi alkutalven linnustossa vähäisinä marjalintumäärinä.

Eri lajien kohdalla käydään läpi olennaisimmat lintuvuoden asiat. Katsauksen luettavuuden takia osio on jaettu erilaisiin ryhmiin. Kevään ensimmäisistä ja syksyn viimeisistä muuttajista löytyy myös tuttu taulukko.

Katsaukset perustuvat pelkästään lintutietopalvelu Tiiran havaintoihin. Vuonna 2016 ilmoitettiin Tiiraan 31 613 havaintoa. Havaintojen määrä on suurin piirtein samaa suuruusluokkaa kuin viimeisimpinä vuosina.

Havaintojen osalta käytetään tuttuja lyhenteitä, jotka on listattu lyhennelaatikkoon. Kuntalyhenteet ovat myöskin jo aiempina vuosina standardoidut, joissa on otettu huomioon kuntaliitokset. Uusia kuntaliitoksia tapahtunut vuoden aikana.

Käytetyt lyhenteet

k	koiras
n	naaras
1 kn	1 koiras ja 1 naaras
p	paikallinen
m	muuttava eli matkalennossa
N	lennossa pohjoiseen
S	lennossa etelään
E	lennossa itään
W	lennossa länteen
	(väli-ilmansuunnat vastaavasti)
kiert.	kiertelevä
Ä	laulava tai soidinääntelevä
Än	laulava ja nähty
ä	muuten ääntelevä, äänihavainto
n-puk	naaraspuukainen
jp	juhlapuku
tp	talvipuku
vp	vaihtopuku
pull	untuvapoikanen
juv	1. täydellinen puku
ad	aikuispuku
1kv	amana vuonna syntynyt lintu
2kv	edellisenä vuonna syntynyt lintu
yks.	yksilö, yksilöä
a	parvi;
	a5 = viiden parvi
	5a = viisi parvea
	100 m (5a) = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
us	useita
A/B	lajilleen määrittämätön hanhi
Anser	lajilleen määrittämätön harmaa-hanhilaji
Branta	Branta-suvun hanhi

Käytetyt kuntalyhenteet

Iis	Iisalmi	Rau	Rautalampi
Jua	Juankoski	Rva	Rautavaara
Kaa	Kaavi	Sii	Siilinjärvi
Kei	Keitele	Son	Sonkajärvi
Kiu	Kiuruvesi	Suo	Suonenjoki
Kuo	Kuopio	Ter	Tervo
Lap	Lapinlahti	Tuu	Tuusniemi
Lep	Leppävirta	Var	Varkaus
Maa	Maaninka	Ves	Vesanto
Pie	Pielavesi	Vie	Vieremä

Muuttajataulukko 2016

Aarne Hagman ja Eelis Rissanen

Taulukkoon on koottu vuodelta 2016 ensimmäiset ja viimeiset muuttajat yleisimmistä lajeista. Harvinaisemmat lajit käsitellään omassa katsauksessaan. Muuttajista on selkeyden vuoksi merkitty vain yksi päivämäärä sekä havaintokunta (tai kunnat). Mikäli laji on havaittu yli kolmessa paikassa ensimmäisenä havaintopäivänä, on taulukkoon merkitty eri puolilla. Taulukosta puuttuvat molempien vuosien osalta laulujoutsen, sinisorsa, telkkä, isokoskelo, kanahaukka, varpushaukka, mustarastas, peippo, tikli ja vihervarpunen. Näiden lajien osalta muuton eteneminen on hankala hahmottaa.

* Saapumis- tai myöhäisyyssennätys

** kevään viimeinen ja syksyn ensimmäinen

muuton alkua tai loppua ei voitu määrittää

pikkujoutsen	22.4.	Kuo	31.10.	Kuo
metsähanhi	29.3.	Kuo	24.10.	Kuo, Lap
lyhytnokkahanhi	13.4.	Kuo	24.10.	Kuo
tundrahanhi	10.4.	Kuo	24.10.	Suo
merihanhi	27.3.	Lap	3.10.	Lap
kanadhanhi	30.3.	Vrk	2.11.	Kuo
valkoposkihanhi	10.4.	Rau	4.11.	Sii
sepelhanhi	ei keväthavaintoja		23.10.	Rau
ristisorsa	17.4.	Son	ei syyshavaintoja	
haapana	7.4.	Kuo, Vrk	28.11.	Vrk
harmaasorsa	24.4.	Vrk, Kuo	ei syyshavaintoja	
tavi	28.3.	Kiu	5.11.	Kuo
jouhisorsa	7.4.	Jua	30.10.	Kei
heinätavi	17.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
lapasorsa	13.4.	Kuo	30.8.	Iis
punasotka	10.4.	Rau	ei syyshavaintoja	
tukkasotka	7.4.	Kuo	17.11.	Vrk
lapasotka	ei keväthavaintoja	Kuo	9.11.	Suo
alli	2.5.	Jua	25.11.	Sii
mustalintu	9.4.	Tuu	15.11.	Vrk
pilkksiipi	22.4. (ainoa keväthavainto)	Lep	3.12.	Iis
uivelo	5.4.	Kuo	11.11.	Vrk
tukkakoskelo	15.4.	Kuo	4.11.	Sii
kaakkuri	12.4.	Sii	5.11.	Kuo
kuiikka	13.4.	Vrk, Lep	11.11.	Kuo
silkkiuikku	30.3.	Vrk	6.11.	Kuo
härkälintu	17.4.	Jua	30.10.	Sii
mustakurkku-uikku	30.4.	Kei	ei syyshavaintoja	
merimetso	9.4.	Vrk	13.10.	Vrk
kaulushaikara	28.3.	Vrk	1.10.	Lap
harmaahaikara	5.4.	Ves	26.10.	Kuo
mehiläishaukka	14.5.	Lep	1.10.	Sii
merikotka	10.3.	Kuo	##	
ruskosuohaukka	30.3.	Rau	28.9.	Kuo
sinisuohaukka	27.3.	Pie	3.10.	Kuo
hiirihaukka	25.3.	Kuo	15.10.	Jua

piekana	6.4.	Suo	2.11.	Kuo
maakotka	15.3.	Sii	10.11.	Jua
sääksi	7.4.	Sii, Lep	20.9.	Kuo
tuulihaukka	27.3.	Sii	3.10.	Kuo
ampuhaukka	27.3.	Kuo	30.10.	Kuo
nuolihaukka	21.4.	Son	2.10.	Vrk
muuttohaukka	7.4.	Suo	3.10.	Lep, Kuo
luhtakana	15.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
luhtahuitti	30.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
ruisräikkä	16.5.	Tuu	2.8.	Kuo, Kaa
nokikana	3.4.	Rau	17.9.	Iis
kurki	28.3.	Vrk	15.10.	Kuo
meriharakka	1.4.	Vrk	14.8.	Kuo, Vrk
pikkutylli	18.4.	Kuo	30.8.	Son
tylli	18.4.	Sii	27.9.	Sii
kapustarinta	4.4.	Kuo	5.10.	Sii
tundrakurmitsa	26.5.	Sii	26.10.	Kuo
töyhtöhyppä	7.3.	Lap	12.9.	Sii
isosirri	ei keväthavaintoja		11.9.	Sii
pulmussirri	ei keväthavaintoja		27.8.	Sii
pikkusirri	26.5.	Sii	13.9.	Sii
lapinsirri	1.5.	Sii	22.8.	Sii
kuovisirri	4.6.	Sii	11.8.	Sii
suosirri	9.5.	Sii	27.9.	Sii
jänkäsirriäinen	21.5.	Sii	11.8.	Sii
suokukko	24.4.	Kuo	23.9.	Sii
jänkäkurppa	25.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
taivaanvuohi	3.4.	Kuo	25.10.	Kuo
lehtokurppa	27.3.	Kuo	8.11.	Lap
mustapyrstökuiri	28.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
punakuiri	16.4.	Kuo	22.8.	Sii
pikkukuovi	20.4.	Lap, Rau	21.7.	Son, Kuo
kuovi	3.4.	Kuo	28.8.	Lep
mustaviklo	3.5.	Sii	3.9.	Sii
punajalkaviklo	16.4.	Kuo	1.9.	Sii
lampiviklo	4.5.	Kuo	ei syyshavaintoja	
valkoviklo	9.4.	Kuo	27.8.	Sii
metsäviklo	8.4.	Kuo	2.9.	Kei
liro	17.4.	Rau	27.8.	Sii
rantasipi	21.4.	Suo	4.9.	Sii
karikukko	26.5.	Sii	27.8.	Sii
vesipääsky	21.5.	Sii	11.8.	Sii
pikkulokki	24.4.	Kuo	1.11.*	Lap
naurulokki	23.3.	Vrk	24.10.	Kuo
kalalokki	27.3.	Kuo	25.11.	Sii
selkälokki	15.3.	Vrk	17.9.	Kuo, Tuu
harmaalokki	18.2.	Kuo, Vrk	3.12.	Rau
merilokki	22.3.	Vrk	4.11.	Kuo
kalatiira	17.4.	Kuo	2.9.	Kuo
uuttukyyhky	3.4.	Sii	30.8.	Kuo
sepelkyyhky	13.3.	Rau	30.11.	Kuo
käki	26.4.	Suo	3.9.	Sii
sarvipöllö	4.4.	Kuo	19.9.	Kuo
suopöllö	16.3.	Kuo	2.9.	Kuo
tervapääsky	11.5.	Sii	7.9.	Iis
käenpiika	1.5.	Kaa	26.8.	Sii

kiuru	28.3.	Kuo, Vrk	30.9.	Sii
törmäpääsky	30.4.	Kuo	6.8.	Jua
haarapääsky	25.4.	Rau	3.10.	Kuo
räystäspääsky	26.4.	Sii	13.9.	Vrk
metsäkirvinen	17.4.	Kuo	11.9.	Kuo
niittykirvinen	4.4.	Rau	30.10.	Sii
lapinkirvinen	ei kevähavaintoja		7.9.	Kuo
keltavästäräkki	1.5.	Suo, Sii	11.10.	Kuo
västäräkki	29.3.	Suo	4.11.	Lap
koskikara**	11.4.	Kuo	21.10.	Kuo
peukaloinen	28.3.	Lep	19.10.	Kuo
rautiainen	7.4.	Lep, Vrk	20.10.	Kuo
punarinta	28.3.	Kuo	##	
satakieli	5.5.	Vrk, Jua	31.7.	Sii
sinirinta	2.5.	Kuo, Sii	26.9.	Kuo
leppälintu	30.4.	Kuo, Rau	26.9.	Kuo
pensastasku	4.5.	Tuu	1.9.	Sii
kivitasku	13.4.	Suo	28.9.	Kuo
sepelrastas	16.4.	Kuo	9.10 (ainoa syyshavainto)	Kaa
räkättirastas	28.3.	Vrk	##	
laulurastas	8.4.	Kuo, Suo	9.11.	Lap
punakylkirastas	5.4.	Lep, Ter, Suo	22.11.	Pie
kulorastas	28.3.	Kei	4.11.	Kuo
pensassirkkalintu	24.5.	Kuo, Lap	28.7.	Tuu
viitasirkkalintu	22.5.	Kuo	15.7.	Kaa
ruokokerttunen	5.5.	Vrk	3.10.	Sii
luhtakerttunen	23.5.	Tuu	ei syyshavaintoja	
viitakerttunen	8.5.*	Tuu	14.8.	Kuo
kultarinta	14.5.	Lep	ei syyshavaintoja	
mustapääkerttu	4.5.	Kuo, Lep	13.11.	Vrk
lehtokerttu	9.5.	Rau	19.9.	Kuo
hernekerttu	2.5.	Vrk	22.9.	Sii
pensaskerttu	8.5.	Kuo	5.9.	Iis
idänuunilintu	12.5.*	Kuo	25.7.	Suo
sirittäjä	29.4.	Tuu	17.8.	Kuo
tiltalti	9.4.	Kuo	1.11.	Kuo
pajulintu	20.4.	Ves	3.10.	Lep
harmaasiippo	8.5.	Lep	17.10.	Rau
pikkusiippo	4.5.*	Kaa	20.8.	Lap
kirjosieppo	22.4.	Vrk	20.8.	Lap
kuhankeittäjä	24.5.	Kuo	ei syyshavaintoja	
pikkulepinkäinen	12.5.	Kuo	3.9.	Iis
mustavaris	15.3.	Vrk	28.9. (ainoa syyshavainto)	Lep
kottarainen	4.3.	Kuo	5.11.	Jua
järripeippo	2.4.	Kei	5.11.	Kuo
hemppo	5.4.	Sii	22.9.	Lep
punavarpunen	13.5.	Kuo, Sii, Suo	11.8.	Lep
lapinsirkku	8.4.	Kuo	3.10.	Kuo
pulmunen	14.3.	Suo	19.11.	Sii
peltosirkku	30.5.	Kuo (ainoa kevähavainto)	12.7. (ainoa syyshavainto)	Kiu
pohjansirkku	14.5.	Kei	25.9.	Kuo
pajusirkku	1.4.	Kuo	6.11.	Sii
Korjaus vuoden 2015 havaintoihin				
punavarpunen	10.5.	Iis		

JOUTSENET JA HANHET

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Keväältä saatiin muutama isompi kertymä: 16.4. Kuo Riistavesi 200 p ja 21.5. Kuo Maaninka Vesajoki 200 p. Syksyn runsaimmat peltoparvet nähtiin seuraavasti: 24.9. Lap Varpaisjärvi 320 p, 9.10 Kiu Ryönänjoki 450 p ja 19.10 Kiu Hulkinperä 340 p.

Metsähanhi *Anser fabalis*

Keväällä suurin kokoontuminen nähtiin 16.4. Kuo Riistaveden Keskimmaisella n. 1000 p ja Kuo Patajärvellä oli samana päivänä 386 p.

Syksyn paras kertymä oli 24.10 Kuo Leppälahti 30 p.

Tundrahanhi *Anser albifrons*

Keväisiä tundrahanhia lepäili 16.4 Kuo Riistavesi Keskimmäinen 30 p ja Kuo Maaninka Patajärvi 13 p. 29.4 Kuo Lapinjärven rantapellolla oli vielä 15 p. Syksyn havainnot olivat tänäkin vuonna vaatimatomat. 16.10 Kuo Riistavesi 6 p ja Suo Suontee 4 p. Näiden lisäksi 7 havaintoa yksittäisistä linnusta.

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Kanukin onnistunut pesintä Lap Tiilikanjolla, emot ja 5 poikasta nähtiin 29.5. Syksyllä Sii Jälän pelloilla 4 p viihtyi useamman päivän.

Sepelhanhi *Branta bernicla*

Kaikki 20 havaintoa ovat syksyltä. Paikallisena oli 180 p Tuu Erakonniemessä. 13.10 oli vilkas muuttopäivä ja silloin nähtiin mm. Sii Jälä 1700 lintua kahdessa parvessa ja Sii Siltasalmi 790 lintua 4 eri parvessa.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Valkoposken havainnot alkavat keväällä 10.4 jolloin Rau Rastunsuolla kierteli 18 linnun parvi. Keväältä kertyi kaikkiaan 70 havaintoa 5865 yksilöstä. Isoin kertymä paikallisena oli 13.5 Lap Lahdenperä 118 p. Syksyn muutto ei yltänyt edellisvuosien tasolle, mutta toi kuitenkin 171 havaintoa reilusta 48000 linnusta. Eniten muuttohavainnoja havainnoja oli 16.9., jolloin kirjautui 15 havaintoa yhteensä 12968 muuttavasta linnusta

SORSAT

Heinätavi *Anas querquedula*

Koko vuoden 27 havainnossa yksilömäärä oli 44.

Punasotka *Aythya ferina*

Kevään parasta tarjosi 23.4 Lap Linnansalmi 11p (9/2). Keväältä havainnoja kaikkiaan 33 linnusta. Syksyltä ei yhtään havaintoa.

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Keiteleelle kertyi 21. – 25.10. ennätysmäärin sotkia. Suurin kertymä 25.10. oli Kei Suvantojärven 600 p.

Lapasotka *Aythya marila*

Myös lapasotkia kerääntyi poikkeuksellisesti maakunnan vesille lokakuun lopulla. 21-25.10. Kei Suvantojärvi n.100 p ja Lap Mäntylahti 15.-16.10. 55 p sekä Lap Hujalanlahti 26.10. 40 p. Koko joulukuun viihtyi yksi viivytelijä Var Ämmäkoskessa.

Alli *Clangula hyemalis*

17.5. Suo Koskelovesi 140 p. Keväällä 9 havaintoa, yht. 389 yksilöä ja syksyllä 43 havaintoa, summa 635 yksilöä.

Mustalintu *Melanitta nigra*

Pohjois-Kallavedellä nähtiin 15.10 muuttolla 180 lintua. Koko vuoden havaintosumma 1382.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*

Pilkkasiipi esiintyi harvalukuisena, havainnoja 274 yksilöstä. Varkauden Pirtinvirtaan siirretty sai vähäksi aikaa omin siivin tulleen kaverin.

Isokoskelo *Mergus merganser*

Syksyn parhaatkin kertymät jäivät reilun 300 linnun kokoisiksi. Paljon on tultu alas-päin vuosituhannen vaihteen lukemista.

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Lep Sorsaveden Natura-alueelta laskettiin 8 paria.

Uivelo *Mergus albellus*

Syksyn viimeinen 11.11 Var Huruslahti 1 p.

KUIKAT JA UIKUT**Kuikka** *Gavia arctica*

Var Taipale 23.4. 108 p. Ensimmäinen poikashavainto 23.6. Lep Sorsavesi.

Kaakkuri *Gavia stellata*

Kevät havantoija 63 linnusta, syksyllä 38 linnusta. Tietoon ilmoitettiin vain yksi poikasia tuottanut pesintä. Poikuehavainnot kannattaa ehdottomasti ilmoittaa Tiiraan, missä ne salautuvat automaattisesti.

Härkälintu *Podiceps griseigena*

Syksyltä viimeinen havainto 30.10 Sii Siltasalmi 1 p.

Mustakurkku-uikku *Podiceps auritus*

Pesi varmaankin Kei Hetejärvellä, mutta ei poikashavaintoja. Käpylä 1p ja 18.11. Suo Tyyrinmäki 1 p.

Punakuiri *Limosa lapponica*

Keväältä vain 2 yksilöä, toinen 25.4.-2.5. Kuo Kinnulanlahti-Vesajoki 1p ja toinen 25.4. Kuo Palonurmi 1 p. Syksyllä havaittiin Sii Raasiossa noin 50 yksilöä, joista peräti 42 oli paikallisena 20.7. Muualta ilmoitettiin seuraavasti, 19.7. Iis Peltosalmi 2p, 26.7. Kuo Puutossalmi 20 m sekä vuoden vika 1.8. Kaa Niinivaara 1 m.

Mustapyrstökuiiri *Limosa limosa*

Kaikki havainnot (7) tehtiin toukokuussa seuraavasti Jua 1, Kuo 3, Sii 1 ja Suo 2.

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Syysmuutolta kiva kerääntymä 31.7. Son Sukeva 80 p.

Kuovi *Numenius arquata*

Kevään suosikkipaikka oli totutusti Kuo Lapinjärvi, jossa 18.4. oli Välitien ja Hakkion välillä noin 250 p, joista noin 150 viihtyi Lapinrannassa.

Mustaviklo *Tringa erythropus*

Vuoden suurin lukema (55) ynnättiin Kei Hetejärvellä 9.5. ja se koostui sekä muuttajista että paikallisista.

Valkoviklo *Tringa nebularia*

Runsaimmillaan toukokuun alussa, jolloin mm 1.5. Kuo Lapinjärvi 115 p (Vesajoella 68 p) ja 3.5. Lap Lahdenperä 84 p. Vuoden viimeinen jalkavaivainen yksilö nähtiin 21.9. Sii Suomäellä.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

Havaittiin vain neljänä päivänä toukokuun lopussa. Enimmillään Sii Raasiossa 6 (1/5) p. Raasion ulkopuolella nähtiin vain Kuo Palonurmella 22.5. 1 p ja 25.5. 1p.

KAHLAAJAT

Markku Ukkonen

Meriharakka (*Haematopus ostralegus*).

Ensimmäinen nähtiin Varkaudessa jo aprillinä, joka on lajin uusi saapumisennätys. Seuraavat meriharakat löytyivät samoilta kulmilta viikkoa myöhemmin. Huhtikuulla tavatut linnut olivat pääosin reviereilleen asettautuneita, sillä lintuja nähtiin näillä samoilla paikoilla myös myöhemmin loppukevällä ja kesällä. Huhti- ja toukokuun suurimpina kerääntyminä 16.4. Vrk Huruslahti 8 p, 20.4. Kuo Kallan sillat Tikkalansaari 8 p ja 25.5. Sii Toivala 5 p. Muuttolennessä nähtiin vain yksittäisiä meriharakoita huhti—toukokuun taitteessa ja toukokuun alkupuoliskolla.

Pesimähavaintoja (pesä tai maasto-poikaset) ja ilmeisiä pesintöjä (varoittelevat emot) tavattiin ainakin seitsemällä paikalla: Kuo 5 (Kumpusaari, Likolahti, Siikaniemi, Tikkalansaari, Maaninka Tavinsalmi), Lap 1 (Varpaisjärvi Korpinen), Vrk 1 (Joutenlahti). Lisäksi muita kesä- ja heinäkuun havaintoja 17 muulta paikalta (Iis 4, Kuo 5, Lap 4, Sii 1, Suo 1, Vrk 2). Elokuun ainoat ja samalla vuoden viimeiset havainnot 14.8. kahdella paikalla (Kuo, Vrk).

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*).

Ensimmäiset neljä yksilöä havaittiin ajalla 4.—7.4., pohjoisimpana Rvr Kangaslahdessa. Pitkin huhtikuuta löytyi pikkuparvia sieltä ja täältä, mutta muuttomeno parani vasta kuun lopulla, jolloin huhtikuun maksimisummauksina 28.4. Jua Vuotjärvi

Laulujoutsenet Alapitkällä.

AARNE HAGMAN

31 p ja Kuo Maaninka Lapinjärvi 36 p sekä 29.4. Kuo Pelonniemi 58 p ja 30.4. Suo Pappilanpelto 43 p. Muuttokauden huipennus tutusti toukokuun ensimmäisen puoliskon aikana, jolloin yli 100 yksilön parvia löytyi 11 paikalta, parhaimpina 3.5. Suo Pappilanpelto 171 p, 7.5. Son Iskola 200 p, 9.5. Kuo Maaninka Kinnulanlahti 200 p ja 11.5. Kuo Maaninka Kolmikanta 145 p. Kesäkuussa ja heinäkuun alussa poikueisiin ja reviiirilintuihin törmättiin neljällä paikalla, kaikki Ylä-Savossa: Rvr Harsukangas lentokeskus, Saarimäki Tetrisuo ja Poikainmäki Soidinsuo sekä Son Vehmasjärvi Raaskionsuo.

Syysmuuton avauksena voitaneen pitää 16.7. Jua Rupsa a7 lask. Lajin syysmuutot ovat olleet maakunnassamme kautta aikain varsin huomaamattomia ilman suurparvia. Niin nytkin, sillä syksyn parhaimmiksi kuittauksiksi jäivät 19.8. Vie Karankajärvi 18 p ja 16.9. Sii Vehkamäki a19 m. Lokakuun ainoana ja vuoden viimeisenä 5.10. Sii Raimänmäki 1 1kv m.

Tundrakurmitsa (*P. squatarola*).

Keväthavaintoja kahdelta päivältä Sii Raasiosta: 26.5. 1 p nous ja 27.5. 3 p. Syysmuuton ekana 2.8. Sii Raasio 1 ad p, piikkeinä 10.8. Vrk Lehtoniemi 14 m ja 23.8. Sii Raasio 25 ad m, nuorisohuippuna 11.9. Sii Raasio 8 1kv p ja finaalina 26.10. Kuo Puutossalmi 1 m. Syyshavaintosummaksi saatiin 60 p+m (elo 50, syys 9, loka 1; Kiu 6, Kuo 2, Sii 38, Vrk 14).

Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*).

Uskaliaimmat kevätkärkkyjät ehättivät hankien keskelle 7.3. ja ennen kuukau-

den puoliväliä havaintoja oli jo neljästä uskalikosta. Näkyvämpi muuton käynnistymisen tapahtui perinteiseen aikaan maaliskuun viimeisellä viikolla ja 27.—29.3. hyyppiä oli pölähtänyt jo ”joka paikkaan” ja jopa isojakin määriä, joista parhaimpina 28.3 Sii Vehkamäki 147 p+m, Sii Raimänmäki 77 m, Lap Linnansalmi 70 p ja Kiu Hautakylä 69 p. Kevään parhaimmat muutot ja kerääntymät laskettiin huhtikuun ensimmäisellä puoliskolla: Sii Vehkamäki 5.4. 275 m ja 12.4. 155 m sekä 7.4. Sii Pöljä Kärängänmäki 150 p+m. Kevään ehkä mielenkiintoisimman hyppähavainnon onnistui todistamaan alkuiltaretkeilijä 11.5. Iis Ohenmäessä, jossa kuusi reviiirihyppää yritti hätistellä peltoaukealla loikinutta ahmaa! Kesäparvia alkoi kerääntyä isoimmille peltoaukeille touko—kesäkuun vaihteesta alkaen, suurimpina jengeinä 2.6. Jua Rupsa 80 p ja 30.6. Iis Peltosalmi Salmenranta 105 p. Heinäkuussa hyppämäärät hiipuivat huomaamattomasti lintujen poistuessa pesimäpelloiltaan ja elokuussa kirjoihin vietiin enää kymmenkunta havaintoa pikkuparvista. Syyskuulta saatiin enää neljä havaintoa ja hyppävuotemme oli ohi kuukauden puoliväliin mennessä.

Pikkutylli (*Charadrius dubius*).

Nopein kevätmuuttaja ehti maakuntaan jo 18.4. Huhtikuulta saatiin kiikareihin myös kevään suurin kerääntymä: 28.4. Sii Raasio 9 p. Saman verran lepäilijöitä nähtiin samalla paikalla myös 5.5. Ajanjaksolla 15.5.—15.7. pikkutyillejä tavattiin 10 paikalla (Kei 1, Kuo 2, Lap 2, Lep 1, Sii 1, Suo 2, Vrk 1), joista lähes kaikilla var-

mistettiin pesintä tai saatiin vahvat viitteet pesinnästä.

Syysmuutto oli pyörähtänyt käyntiin viimeistään heinäkuun puoliväliin mennessä ja lähes kaikki syysmuuton aikaiset havainnot tehtiin Sii Raasiossa, jossa vilkkaimpia päiviä olivat 14.7. 20 p, 2.8. 17 p ja 7.8. 17 p. Elokuun puolivälin jälkeen löydettiin enää 5 yksilöä (Sii 4, Son 1), kaikki elokuun puolella. Raasion syyskauden (25.6.—23.8.) havaintosummaksi kertyi yhteensä 269 p.

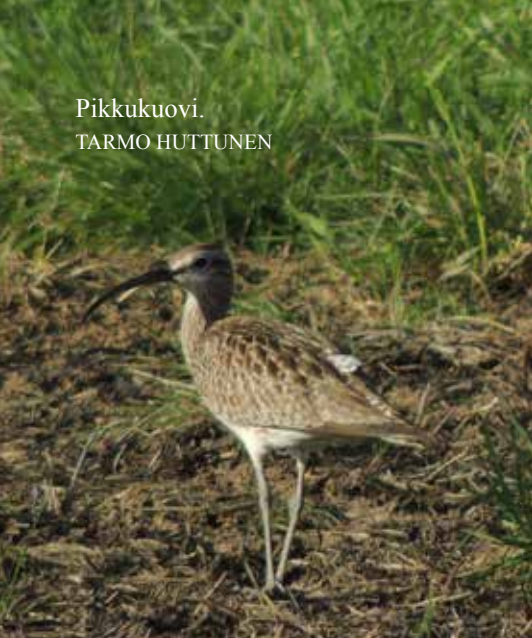
Tylli (*C. hiaticula*).

Vilkas tyllikevät havaintojen kertyessä edellisten vuosien malliin pääosin Sii Raasion altaalta. Kevätmuuton avaus pian huhtikuun puolivälin jälkeen ja Raasiossa jo huhtikuun jälkipuoliskolla lähes päivittäin 2—6 p. Muutto virkistyi Raasiossa entisestään toukokuun puolivälin kynnyksellä — mm. 11.5. 28 p — ja meno parani lisää toukokuun lopulla: 21.5. 50 p ja 27.5. 83 p. Vielä kesäkuun alussa kelpoja levähtäjämääriä: 2.6. 31 p, 5.6. 35 p ja 6.6. 88 p. Viimeisenä parempana levähtäjäporukkana 11.6. Raasio 24 p. Vielä 14.—19.6. Raasiossa 1—8 p, joiden muutto- tai pesintästatus jäi epäselväksi. Raasion keväthavaintosummaksi karttui ajalla 18.4.—15.6. peräti 581 p. Hyvä kevätsumma lienee kytköksissä normaalia laajempiin lietekenttiin, jotka paljastuivat altaan vedenpinnan laskun seurauksena. Muualta keväthavaintoja yhteensä 40 yksilöstä (Iis 3, Kuo 30, Son 7).

Myös syysmuuttokaudella tylli oli Raasion altaan valtakahlaajia. Ensimmäinen etelän suuntaan lähtenyt tylli

Pikkukuovi.
TARMO HUTTUNEN

havaittiin 24.6. Vanhojen lintujen parhaista kerääntymiä edustivat 5.8. 57 p ja 8.8. 45 p. Ensimmäiset nuoret linnut löydettiin jo 10.7., mikä saattaa vihjata pesintöihin Sii Yaran altailla. Nuorten lintujen muutto-kaudella vilkkaimmat päivät olivat 19.8. 29 p ja 25.8. 56 p. Syyskuu oli jo muuton jäähdyttelyaikaa — parhaana kirjauksena 12.9. 12 p — viimeisen tyllin ujostellessa altaalla 27.9. Raasion syyshavaintosumma ajalla 17.6.—27.9. oli 549 p. Muualta syyshavaintoja vain 16 linnusta (Iis 3, Kuo 3, Sii 8, Vrk 2).

Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*).

Kevätmuuton alku normaalilla aikataululla 20.4. ja normaalin pieniä olivat kevään havaintomäärätkin. Ennen 10.5. havaintoja yhteensä vain 45 yksilöstä 1—3 linnun potteina. Tämän jälkeen tavattiin jo pesimäreiviellään hääriviä lintuja muutamin paikoin Ylä-Savon peltoalueilla. Viimeinen kevätmuuttajaksi tulkittava yksilö suuntasi 26.5. Sii Raasiossa jonnekin arkisemmille kulmakunnille. Avosoillamme

ei savolaisorni juurikaan retkeile kesäisin, joten vähäisetkin varmat pesintähavainnot saatiin pelkästään peltopesijöistä. Pelto-reviireitä 6 paikalta (Kuo Nilsia 1, Rvr 3, Son 2; eniten Son Saukkosuo 4 paria) ja suohavaintoja 4 suolta (Rvr). Ensimmäisenä syysmuuttajaksi tulkittavana 7.6. Sii Raasio 1m ja isoimpana muuttoon valmistautuvana kerääntymänä 20.6. Kuo Nilsia Ahmapuro 12 p. Heinäkuulta havainnot enää 19 pikkukuovista, enimmillään 21.7. Son Volonperä 5 p.

Kuovi (*N. arquata*).

Ensimmäiset kirjattiin heti huhtikuun alussa ja vaikka lintuja nähtiin monella taholla huhtikuun puoliväliin mennessä, määrät pysyivät hyvin vähäisinä. Heti huhtikuun puolivälistä alkaen tavattiin siellä täällä 30—60 yksilön kerääntymiä ja muuttokauden huipentumaa edustavat 24.4. Sii Vehkamäki 118 p+m ja 25.4. Kuo Maaninka Rautiala 90 p. Syysmuutolle valmistautuvia lintuja alkoi näkyä heti kesäkuun alussa ja ensimmäisenä syysmuuttoparvena todettiin 11.6. Kuo Jynkkä 40 m S. Suurimpina muuttokerääntyminä 15.6. Kei Talasniemen pellot 90 p, 20.6. Kuo Nilsia Ahmapuro 90 p ja 21.6. Rvr Kangaslahti 50 p sekä räväkimpänä muuttona 23.6. Rau Kerkonkoski 82 m. Heinäkuussa oli tyytyminen jo alle 10 linnun pelto- ja muuttoparviin. Elokuussa nuorten lintujen parhaana palana 11.8. Kiu Ryönänjoki a13 m SW. Syysmuutto päättyi osaltamme ennen elokuun päättymistä.

Mustapyrstökuiri (*Limosa limosa*).

Kaikki havainnot: 28.4. Kuo Nilsia Pirttipuro 2 p, Kuo Maaninka Mustavirta 1 m NE, Kuo Maaninka Patajärvi 1 p ja Sii Raasio 2 p, 7.5. Son Saukkosuo 2 p, 8.5. Kuo Maaninka Vesajoki 1 p, 24.5. Son

Iskola 1 p sekä Sii Raasio 10.—12.5. 1 p, 11.5. 1 m E punakuiriparvessa, 15.5. 3 p, 17.5. 1 p ja 18.5. 2 p.

Punakuiri (*L. lapponica*). Köyhä punakuirivuosi. Kaikki havainnot: 16.4. Kuo Riistavesi Keskimäinen 1 m N, 17.4. Kaa Kortteinen Suuri-Kortteinen 1 p, 11.5. Sii Raasio 19 p nous E, 10.8. Kiu Ryönänjärvi 7 m S ja 22.8. Sii Raasio 6 p nous S.

Karikukko (*Arenaria interpres*).

Havaintoja vähintään 11 linnusta: 26.5. Sii Raasio 2 p, 5.—7.6. Sii Raasio 1 p, 21.8. Iis Satama 4 p, 26.8. Sii Raasio 3 1kv p ja 27.8. Sii Raasio 4 1kv p.

Isosirri (*Calidris canutus*).

Vuoden kaikki havainnot Sii Yaran altailla: Raasio 16.—17.7. 1 ad p, 25.8. 1 1kv p ja 11.9. 3 1kv p sekä Ilomäki (Mustin allas) 27.8. 1 1kv nous.

Suokukko (*C. pugnax*).

Kevätmuutto sujui perinteiseen malliin; ensimmäiset tulijat huhtikuun viimeisillä viikolla (24.—30.4. havaintosumma 70 p 15 paikalta), sesonkivaihe toukokuun toisella viikolla ja muuton päättyminen toukokuun loppuun mennessä. Yli 100 linnun päiväsummia laskettiin viideltä paikalta ja parhaimmat kerääntymät ja muutot ihan näyttäviä: 7.5. Kuo Maaninka Patalahti 120 m, 8.—14.5. Kuo Maaninka Vesajoki—Pappala 170–600 p, 9.5. Kuopio Nilsia Pirttipuro 103 p, 9.—10.5. Sii Raasio 120–145 p ja 12.5. Kiu kk. Koskenjoen pellot 250 p.

30.—31.5. tavattiin sekä Kuo Maaningan Lapinjärvellä että Sii Raasiossa 2 k + 2 n jengit, joiden sijoittaminen kevät-/syysmuuttajiksi tai potentiaalisella pesimäpaikalla pyörijöiksi on tulkinnanvaraista. Syysmuuton aloittajiksi voitaneen kuitata ainakin osa 2.6. Sii Raasion 8 k + 1 n -porukasta. Valtaosa syysmuuttajista kirjattiin Raasion altaalta, jossa koiraiden parhaimpana päivänä 17.6. 14 k p. Koirasvaltaista porukkaa saattoivat olla 19.6. Lep Sorsavesi Hakoluoto 19 m ja 20.6. Sii Raasio 1 p + 50 m. Heinäkuulta vanhojen naaraiden muuttokaudelta kookkaimpana ad-naaraspuukuisten levähtäjryhmänä 11.7. 9 + 1kv n-puk p (lisäksi 2 + 1kv k p). Tämän jälkeen Raasion heinäkuun suokukkoporukat kutustuivat alle 10 linnun poteiksi, kunnes 21.7. alkoi lähes kuukauden mittainen totaalitauko esiintymisessä.

Ensimmäinen nuori lintu kuitattiin Raasiossa 12.7. Pitkän tauon jälkeen 16.8. käynnistyi nuorilla linnuilla Raasion osalta köykäiseksi jäänyt päämuuttokausi. Lietteitä oli altaalla tarjolla yllin kyllin, mutta

Karikukko.
ILKKA MARKKANEN

lintuja ei näkynyt. Parhaaksi Raasion nuorisopäiväksi jäi 25.8. 23 p. Muuallakin vaisua; elokuun parhaana ynnäyksenä 31.8. Jua Vuotjärvi 18 p. Syyskuulta suokukkohavaintoja koko alueeltamme enää 13 linnusta. Raasion syyshevaintosumma ajalta 2.6.—23.9. vain 305 p+m. Muualta syyssumma 113 p, joka on myös vaatimaton yhteismäärä. Heikko syysmuutto sopii hyvin yhteen laji kannankehityksessä todetun alamäen kanssa.

Jänkäsirriäinen (*C. falcinellus*).

Ihan kelpo sirriäiskevät, joskin havaintoja saatiin vain Sii Raasiosta: havaintosummana ajanjaksolla 21.5.—11.6. 106 p. Parhaina summauksina 26.5. 53 p ja 27.5. 26 p. Muina päivinä jäätiin alle 10 linnun määriin. Niin ikään syysmuuttohavaintoja tuli vain Raasiosta ja määrät vanhan tavan mukaan pieniä: aikavälin 15.7.—11.8. havaintosummana 16 p+m ja parhaana noteerauksena 3.8. a4 m S.

Kuovisirri (*C. ferruginea*).

Kaksi kesäkuista kevätmuuttajaa: 4.—5.6. Sii Raasio 2 ad p. Syysmuuton havaintosummana ajanjaksolta 1.7.—11.8. 125 p, joista Raasio 118 p ja Sii Musti 7 p. Parhai-

na levähtäjäkuitauksina Sii Raasio 12.7. 12 ad p ja 5.8. 23 ad p. Nuoria lintuja nähtiin Raasiossakin vain kahdesti: 8.8. 1 1kv (+ 3 ad) p ja 11.8. 1 1kv (+ 5 ad) p nous.

Lapinsirri (*C. temminckii*).

Kiireisin kevätmuuttaja oli pudottaunut jo vappuna Raasioon. Kevätmuuton piikki-päivät koettiin toukokuun puolivälissä ja lievä jälkihuipeutus kuukauden lopulla: Sii Raasio 15.5. 38 p ja 17.5. 32 p sekä 26.5. 13 p. Muina päivinä ei ylletty 10 linnun summiin ja kevään havaintosummaksi muotoutui ajalta 1.5.—9.6. 128 p. Vain kolme kevähavaintoa Raasion ulkopuolelta: 15.5. Iis Parkatti 1 p, 22.5. Son Saukkosuo 3 p ja 24.5. Kuo Nilsiä Palonurmi 2 p.

Syysmuuton starttina 10.7. Sii Raasio 2 ad p. Syysmuuttajien määrät pysyivät vaatimattomina läpi muuttokauden ja huippupäivienkin ynnäykset heppoisia: Sii Raasio 31.7. 5 reng ja 5.8. 6 p. Aikavälillä 10.7.—22.8. havaintosummaksi kertyi vain 69 p. Nytkin vain kolme havaintoa muualta kuin Raasiosta: 3.8. Iis Satama 1 p, 6.8. Kuo Maaninka Vesajoki 1 p ja 14.8. Son Saukkosuo 1 p. Ensimmäinen nuori lintu kirjattiin Raasiossa 3.8. ja viimeinen vanha lintu 16.8.

Pulmussirri (*C. alba*).

Kaikki havainnot: Sii Raasio 14.—15.7. 1 ad p, 17.—18.7. 1 ad p ja 27.8. 1 1kv p sekä 27.8. Sii Ilomäki (Musti) 2 p nous.

Suosirri (*C. alpina*).

Ensimmäinen tupsahti Raasioon äitienpäivän aattona, jonka jälkeen ei tapahtunutkaan oikein mitään, kunnes 21.5. sade pudotti näyttille koko kevään isoimman ke-rääntymän: 21.5. Sii Raasio 140 p. Tämän jälkeen Raasiossa vielä yksi hentoisempi kevätutustus: 27.5. 27 p. Raasion kevätsummana ajalla 9.5.—10.6. kohtuulliset 238 p. Muualta vain kaksi kevähavaintoa: 21.5. Kuo Nilsiä Pasalankylä 1 p ja Kuo Nilsiä Palonurmi 10 p.

Syyshevainnot lähes yksinomaan Sii Raasiosta. Syysmuuton ensi oireet juhannuksen kynnyksellä: 19.6. Kuo Nilsiä Palonurmi 1 p ja 22.6. Sii Musti 4 p. Kesäkuunkin puolella jo kohtalaista liikehdintää: mm. 28.6. Sii Raasio 14 p. Muuttajamäärät alkoivat kasvaa heinäkuun puoliväliä lähesyttäessä ja vanhojen lintujen ensimmäistä huippuvaihetta kiikaroiitiinkin tuota pikaa: Sii Raasio 16.7. 95 p, 17.7. 144 p ja 18.7. 105 p. Elokuun alussa vielä pientä piristymistä aikuisten lintujen menossa: 5.8. Sii Raasio 29 ad (+ 1 1kv) p. Nuorten lintujen muuttokauden parasta antia edustavat Sii Raasio 25.8. 52 p ja 12.9. 46 p. Syysmuutto oli paketissa syyskuun puoliväliin mennessä ja kuukauden jälkimmäisellä puoliskolla havaittiin enää vain kaksi mattimyöhäistä. Syksyn havaintosummaksi saatiin ajalla 19.6.—27.9. 878 yksilöä (Raasio 819 yks.). Syksyn ensimmäinen nuori lintu määritettiin 27.7. ja viimeinen ad-lintu 11.9.

Pikkusirri (*C. minuta*).

Kevätmuutto ajoittui touko—kesäkuun taitteeseen; ajanjakson 26.5.—6.6. havaintosummaksi muotoutui 22 p. Kaikki nämä löydettiin Sii Raasiosta, jossa parhaana päivänä 2.6. 5 p. Syksyllä ei nytkään päästy lähellekään parin vuosikymmenen takaisia muuttajamääriä; syysmuuton havaintosummana ajalla 12.7.—13.9. 156 p (Raasio 134 p), joka määrä saatettiin ”wanhoina hyvinä aikoina” nähdä Raasiossa yhden päivän aikana. Kuluneena syksynä sopivaa ruokailulietepintaa oli Raasiossa tarjolla ruhtinaallisesti — ilmeisesti pikkusirrejä vaan ei ole olemassa entisiä määriä. Ainoana Sii Raasion ja Mustin ulkopuolisena havaintona 17.8. Kuo Siikaniemi 1 1kv p. Suurimpina lepäilijäkasoina Sii Raasio 19.8. 15 p, 26.8. 17 1kv p ja 28.8. 21 1kv p sekä 1.9. Sii Ilomäki (Musti) 15 p. Ensimmäinen nuori havaittiin 3.8. ja viimeinen vanha lintu 8.8.

Jänkäsirriäinen.
ILKKA MARKKANEN

Vesipääsky (*Phalaropus lobatus*).

Kevään kaikki havainnot: Sii Raasio 21.—22.5. 2 p, 26.5. 3 p, 29.5. 1 p, 2.6. 6 p ja 7.6. 3 p sekä 6.6. Son Saukkosuo 4 p. Syysmuutolta kaksi havaintoa: Sii Raasio 15.7. 2 m ja 11.8. 1 kv p.

Rantasipi (*Actitis hypoleucos*).

Huhtikuun aikana sipejä tavattiin jo monin paikoin ja Ylä-Savoa myöten. Ainoina kevätkerääntymiksi tulkittavina havaintoina 1.5. Kaa Kortteinen Sivinvirta 4 p, 8.5. Kiu Leppikangas Sikapurunkosteikko 8 p ja 13.5. Kei Pankkisilta 5 p. Muut huhtikuun ja toukokuun alkupuoliskon havainnot koskivat 1—3 lintua paikassaan. Syksyllä sipien lähtö muutolle tapahtuu yleensä vaivhkaa ilman näyttävämpää jengiytmistä. Nyt pari hyvää kerääntymää: Ter Kopola 7.7. 30 p ja 20.7. 20 p sekä 11.7. Iis Porolahti 20 p. Elokuun puolivälin jälkeen havaintoja enää viidestä linnusta ja viimeinen viivytelija nähtiin 4.9.

Metsäviklo (*Tringa ochropus*).

Kevätmuutto käynnistyi huhtikuun toisen viikon alussa ja jatkui varsin huomaamattomana kuukauden puolivälin krouviin, jonka jälkeen kirjattiin muuton vilkkaimmat hetket: 17.4. Sii Toivalannotko 12 p ja Sii Vehkamäki 12 m sekä Suo Lekkerniemi Juntti 18.4. 32 p ja 19.4. 20 p. Viimeisiä muuttolennessä edenneitä kevätlintuja ilmoitettiin vapun tienoilta. Ensimmäisenä syysmuuttoon vihjaavana havaintona 20.6. Sii Raasio a6 m S. Tätä suurempia ”syysmassoja” ei ilmoitettukaan. Heinäkuussa ja elokuun alussa raportoitiin sieltä täältä vain 1—4 linnun porukoista. Vuoden viimeiset havainnot tehtiin 11.8. ja 2.9.

Mustaviklo (*T. erythropus*).

Kevätmuutto eteni perinteisellä sapluunalla; yksittäisiin lintuihin ja pieniin porukoihin törmäiltiin retkeilyimmillä kevätretkikohteilla toukokuun alussa ja sitten äitienpäivän tienoilla eteen osuivat muuttokauden isoimmat pljäykset: Sii Raasio 11.5. 24 p ja 12.5. 12 p sekä 11.5. Kuo Nilsia Palonurmi 17 p. Ajanjaksolta 13.—25.5. ei mustavikloja ilmoiteltu.

Köyhä mustaviklosyösky. Toukokuun lopulla kevätretkipaikoilla nähdyt mustakaavut lienee tulkittava ensimmäisiksi syysmuuttajiksi. Pesintöihin viittaavia havaintoja ei raportoitu maakunnastamme. Aikavälillä 26.5.—11.6. tavattiin 29 mustavikloa, lähes kaikki Sii Raasiassa. Raasiopainotus jatkui läpi syysmuuttokauden ja sielläkin päivittäiset yksilömäärät jäivät mitättömiksi. Elokuussa tavattiin enää vain 5 yksilöä ja syyskuun ainut lintu norkoili Sii Mustin liejuilla syyskuun alussa. Raasi-

on parhaina kirjauksina 3.6. 6 p ja 19.6. 5 p sekä syyshavaintosummana 56 p+m.

Valkoviklo (*T. nebularia*).

Eka varhainen myöhästyen vain päivällä saapumisennätyksestä: 9.4. Kuo Maaninka Pappala 1 p. Muuta erikoisempaa ei valkoviklokeväässä ollutkaan, ellei sellaisena pidetä lajin keväistä niukkuutta. Paikka-kohtaiset lepäilijä- ja muuttajamäärät jäivät todella vaatimattomiksi; yli 10 linnun summiin päästiin vain 8(!) paikalla ja parhaana määränä 8.5. Lap Mäntylahti 15(!) m.

Reviireille asettuneita ja siellä soidintavia lintuja ilmoitettiin sieltä täältä, etupäässä Koillis-Savon suunnalta. Reviirilinnut hankaloittivat syysmuuton alun päättelyä, mutta mm. Sii Raasion havainnot 15.—20.6. (8—9 p) osoittavat, että lintuja siirtyi reviirien ulkopuolelle ainakin kesäkuun puolivälistä alkaen. Valtaosa

paikalta ja kuudelta päivältä. Mahdollisesti tulvalampareita ja -rantoja oli tarjolla ns. ”joka paikassa” eikä minnekään päässyt siten kertymään rökälemäisiä massoja. Viimeisin kevätmuuttajaksi tulkittu viiletti 27.5. Sii Raasiassa.

Syysmuutto käynnistyi vanhaa kaavaa noudatellen kesäkuun puolivälissä ja kesäkuun isoimpina kerääntyminä raportoitiin 27.6. Kuo Maaninka Mustavirta 35 p ja 29.6. Sii Raasio 56 p nous. Heinäkuun puolella meno hieman parani; mm. Raasiassa rullaili useimpina päivinä vähintään 15—20 lintua, parhaina päivinä 11.7. 89 p, 12.7. 44 p, 16.7. 40 p ja 27.7. 51 reng. Elokuulle tultaessa kaksinumeriset lepäilijämäärät olivat jo kortilla — parhaana 6.8. Sii Raasio 26 p — ja muutto sammahti lähes kokonaan elokuun puoliväliin mennessä, sillä tuon ajankohdan jälkeen lajista saatiin enää kolme ha-

valkoviklojenkin syyshavainnoista saatiin Sii Raasiosta ja siellä syyskauden parhaina kerääntyminä kirjattiin 1.7. 31 p, 3.7. 18 p ja 10.7. 14 p. Elokuussa päästiin Raasioksen vain kerran yli 10 linnun summaan: 7.8. 13 p. Kuukauden puolivälin jälkeen havaintosummaksi kertyi enää 7 p+m. Ajanjakson 15.6.—27.8. muuttohavainnoiksi tulkittujen havaintojen lukumääräsummaksiksi saatiin vain 291 p+m. Mustaviklon tapaan myös valkoviklolla siis tavanomaista vaisumpi syysesiintyminen.

Liro (*Tringa glareola*).

Malttamattomin kevätmuuttaja kurvaili perille jo huhtikuun puolivälissä, mutta huhtikuun aikana liroja tavattiin vain viidellä paikalla 1—3 lintua paikassaan. Meno vertyi heti toukokuun ensi päivinä ja parhaat paikkakohtaiset muutto- ja lepäilijäluvut merkittiin aikakirjoihin äitienpäivän hujakoilla: 7.5. Kuo Maaninka Patalahti 163 m ja 11.5. Kuo Maaninka Kolmikanta 185 p. Kaikkiaan liron kevät havainnoissa pisti silmään muiden viklojen tavoin määrien vähyyt perinteisillä retkeilypaikoilla; yli 20 linnun liroynäyksiä tehtiin ja ilmoitettiin vain viideltä

vaintoa, kaikki elokuun puolella. Valtaosa ilmoitetuista syyshavainnoista tehtiin Sii Raasiassa ja paikan havaintosumma aikavälillä 15.6.—27.8. oli 671 p+m, joka oli varsin tavanomainen syyssumma altaalla.

Punajalkaviklo (*T. totanus*).

Kevään korkkaus huhtikuun puolivälissä ja huhtikuulta havaintoja jo monilta perinteisiltä retkeilypaikoiltamme ja useampiakin yksilöitä paikassaan, maksimina 24.4. Sii Raasio 7 p. Tämä samoin kuin altaalla 1.5. nähdyt 7 p jäivät myös koko kevään suurimmiksi kerääntymiksi. Pesintään viittaavia havaintoja (pysyvä reviiri, varottelevat emot) saatiin ajanjaksolla 20.5.—1.7. ainakin seuraavilta paikoilta: Iis Kihlovirta ja Honkamäki Vedenpäänlahti, Kuo Maaninka Mustavirta—Tavinsalmi, Sii Kolmisoppi Tuli-Koivunen ja Raasio sekä Son Saukkosuo. Syysmuuton ajalta havaintoja kertyi lähes yksinomaan vain Sii Raasion altaalta, jossa nähtiin kesä- ja heinäkuussa vähintään yksittäisiä punkkuja lähes päivittäin, parhaimpina lukemina 7.7. 6 ad p ja 14.7. 3 ad + 4 kv p. Maakunnan syyshavaintosumma ajalla 1.7.—1.9. oli 59 p.

Jänkäkurppa (*Lymnocyptes minimus*).
Todella heikko minikurppavuosi — ilmeisestikään lintuja ei jaksettu kompata esiin. Havaintoja vain neljästä(!) kurpasta: 25.—29.4. Kuo Maaninka Lapinjärvi Merilahti 1 p, 4.5. Kuo Nilsii Palonurmi 1 p, 10.5. Kuo Nilsii Lohilahti 1 p ja 28.6. Kuo Maaninka Kyntinen 1 p. Maaningan keskikesäinen jänkäkurppa oli piilotellut maantieojassa.

Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*).
Kaksi havaintoa maaliskuun puolelta. Keväthavaintojen runsastuminen käynnistyi 10.4. tienoilla metsäkurppien alkaessa ilmoitella reviiireistään iltalennoilla. Ainoana ilmoitettuna kevään kerääntymäntapaisena 11.4. Kiu Ryönänjoki 5 p.

Erikoisimpana pesimäkauden havaintona viiden poikasen poikue 1.6. Nil Palonurmessa. Viides poikanen saattoi olla vain poikueeseen adoptoitunut vieras poikanen.

Viimeinen soidinlentohavainto kirjattiin 18.7. Kuo Sotkanniemestä ja vuoden myöhäisin untuvikkopoikue tavoitettiin 4.8. Kaa Niinivaarassa. Lajin metsästys alkaa 20.8., mutta metsästyspiireissä on esitetty, että jahti pitäisi aikaistaa alkavaksi 1.8., ”koska 20.8. kahlaajalinnut ovat jo lähteneet muutolle”!! Lokakuulta kertyi vielä runsaasti havaintoja ja marraskuun lumikeleissäkin lintuja nähtiin vielä kahdesti: 2.11. Iis Ylemmäinen 1 p ja 8.11. Lap Rommeikonmäki 5-tie 1 p lennossa.

Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*).
Lajin yleistyminen tapahtui varsin nopeasti huhtikuun alun ensihavaintojen jälkeen: mm. jo 8.4. Kuo Kallan sillat Tikkalansaari 8 p ja 10.4. Suo Jauhomäki Suursuo 12 p. Isoimmat kevätkerääntymät huhtikuussa jäivät 10—13 yksilöön. Parhaana kevätmuuttona 17.4. Sii Vehkamäki 43 m. Syksyllä laji oli yllättävän vähissä; mm. Raasioissa kirjattiin heinä—lokakuulta yhteensä vain 5 taivaanvuohia. Kookkain ilmoitettu syyskerääntymäkin vaatimaton: 6.9. Jua Vuotjärvi Selkäydenniemi 7 p. Viimeiset viivyttelijät värjöttelivät vielä yöpakkasten puraisemissa maisemissa lokakuun lopulla: 24.10. Sii Raasio 1 p ja 25.10. Nil Palonurmi tuore jälkihavainto.

Pohjois-Savon petolintuvuodesta 2016 muodostui edellisvuotta parempi. Pöllöjen esiintyminen jakoi maakunnan kahtia. Etelässä pöllöjä piisasi, pohjoisessa tyhjää. Reviirihuutoja pääsi kuulemaan etenkin Suonenjoen, Kuopion ja Kaavin pöllömetsissä. Vaikka helmipöllöreviirejä paikallistettiin runsaat sata, huippuvuosien lukemiin oli vielä matkaa. Ravintoa ei riittänyt pesimäpuuhiin kuin paikoin. Moni alkanut pesintä keskeytyi. Sinnikkäästi viirupöllöt ja huuhkajat kuuluttivat reviirejään. Pesälöydöt olivat kuitenkin tiukassa. Pesien poikasmäärät jäivät pieniksi. Havaintomäärissä mitaten runsain pöllö 2016 oli varpuspöllö. Varsinkin syksyllä ja loppuvuodesta tehtiin paljon havaintoja viheltelevistä pikkupöllöistä. Monipuolisemman ravinnon turvin varpuspöllö pärjääkin muita pöllöjä paremmin huonoinakin aikoina. Sarvipöllön ja suopöllön esiintyminen olivat alamaissa.

Merikotkahavainnot ylsivät jälleen uuteen ennätykseen. Vuonna 2014 rikottiin 100 havainnon raja. Aivan lähi tulevaisuudessa maakunnassamme havaitaan jo 200 vierailevaa merikotkaa vuodessa.

Merikotka.

TERO PELKONEN

KOTKAT

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Vuoden maakotkamääräksi tuli tavanomaiset 39 lintua, joista 22 muuttavaa. Eniten havaintoja tehtiin huhtikuussa (11) ja lokakuussa (15). Paras muuttopäivä oli 8.10 Sii Vehkamäki 7m. Syksyllä muuttavia nuoria kotkia havaitaan syyskuun alusta alkaen. Maakotkan pesimätulos koko Suomessa oli keskimääräistä huonompi. Pohjois-Savossa ei tavattu pesiviä maakotkia.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Merikotkista ennätykselliset 166 havaintoa, joista muuttavia lintuja 79. Havaintojen lisääntyminen Pohjois-Savossa johtuu merikotkakannan kasvusta lisääntymisalueilla. Ei ole mahdotonta, että merikotkan ensipesiminen maakunnassamme tapahtuisi jo lähitulevaisuudessa jossakin

suuren vesistön saarella. Merikotkia nähtiin keväällä 95 ja syksyllä 71. Havaintoja eniten maaliskuussa (38), huhtikuussa (33) ja lokakuussa (33). Syksyn ensimmäinen muuttava merikotka tavattiin 12.8. Maa Ruokovirta. Kesä- heinäkuussa tehtiin 6 havaintoa kiertelevistä merikotkista.

HAUKAT

Seppo Räsänen

Piekana *Buteo lagopus*

Ensimmäinen kevätmuuttohavainnot 6.4. Suo ja Rau. Havaintoja huhti-toukokuussa 292 m, kiert. Havainnot painoutuivat huhtikuun alkupuoliskolle ja puoleen väliin. Suurin kertymä 17.4. Sii Vehkamäki 42 m. Pesimäaikaisia havaintoja ei ollut.

Syysmuuton aikaisia havaintoja 271 p, m tai kiert. Suurimmat kertymät 16.9. Sii Vehkamäki 34 m ja 4.10. Sii Vehkamäki 30 m.

Muuttohaukka *Falco peregrinus*

Koko vuonna havaittiin tavanomainen määrä, kaikkiaan 26 yksilöä. Ensihavainto 7.4. Suo Suihkula 1 kiert m W. Viimeinen havainto 3.10. Kuo Nil Palonurmi 1 ad.

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Vuoden ensimmäinen havainto 25.3. Kuo Lehtoniemi 1p. Kevään havaintoja kertyi samantasoinen määrä kuin parina edellisvuonna. Maalis-toukokuussa nähtiin 171 yksilöä, joista 101 m. Suurin kertymä 9.4. Sii Vehkamäki 12 m + 1p.

Reviirejä paikallistettiin 9 ja pesintöjä 4 (Kaa).

Syysmuuttohavaintoja kertyi tämän vuosikymmenen pienin määrä: 87 p, m, kiert. Suurin kertymä 5.9. Kuo Maaninka Myllymäki 11 m. Viimeisin havainto 15.10. Kuo Juankoski Pisankoski 1 p.

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Koko vuoden havaintoja kertyi vuosikymmenen ennätysmäärä 247 p, m tai kiert.

Talvihavaintoja tuli myös runsaasti: tammi-maaliskuussa 58 yksilöä. Talvella kanahaukat hakeutuvat etsimään ravintoa asutuskeskuksista, joista löytyy mm. varislintuja hengen pitimiksi. Tämä korostuu nyt, kun teerikannat olivat alamaissa.

Lähinnä rengastajien tietoihin perustuen aloitettuja pesintöjä oli koko maakunnassa 22, lähes puolet vähemmän kuin edellisvuonna. Osittain lukuun vaikuttaa se, että Ylä-Savon tiedossa olevia reviierejä ei ehditty tarkastaa. Ainakin Koillis-Savossa tiedossa olevista pesinnöistä useita tuhoutui tai keskeytyi. Metsäkanalintukantojen alhaisuudella lienee oma vaikutuksensa myös tähän.

Syys-joulukuussa havaintoja 102 p, m tai kiert.

Varpushaukka *Accipiter nisus*

Tammi-maaliskuussa havaintoja 74 yksilöstä, jonkin verran vähemmän kuin edellisvuonna. Tyypillinen havainto on ruokintapaikalta häytyttelemässä tiaisia. Maaliskuun lopulla nähtiin jo muutamia muuttavia yksilöitä.

Huhti-toukokuun havaintoja 227 p, m tai kiert. Suurin kertymä 9.4. Sii Vehkamäki 26m + 1p. Kevätmuuton huippu huhtikuun alkupuoliskolla.

Pesimäaikana varpushaukkoja nähtiin niukanlaisesti. Vain kaksi pesintään ja kaksi reviiiriin viittaavaa havaintoa.

Elo-joulukuun havaintoja runsaasti: 398 p, m tai kiert. Suurin kertymä 5.9. Kuo Maaninka Myllymäki 16m + 2p.

POHJOIS-SAVON KALASÄÄSKILLÄ HYVÄ PESIMISTULOS VUONNA 2016

Ari Lyytikäinen

Pesimiskaudella 2016 tarkastettiin maakunnan alueella 188 kalasääsken pesäpuuta. Asutuksi todettiin 120 pesää, jokseenkin saman verran kuin edellisenä vuotena. Pesimistulos parani merkittävästi, vaikka pesimiskauden alku oli sääoloiltaan epäsuotuisa. Kunnittain tarkasteltuna maakunnan tiheimmän kalasääskikannan alueita ovat Kuopio, Rautalampi, Piela-vesi, Suonenjoki ja Sonkajärvi. Tälle alueelle on ilmestynyt vuosittain muutamia uusia pesiviä pareja. Nyt on sääksi alkanut palata pesimään vuosikymmeniä tyhjänä olleelle alueelle, Iisalmen reitin järville Maaningalla ja Lapinlahdella. Myös Koillis-Savossa on havaittu lievää kannan vahvistumista.

Pesimistulos (poikasten määrä/

Sääksi.
KALEVI RUTONEN

asuttu pesä) on tutkimuksen aikana vaihdellut noin välillä 1.5-1.8. Vuoden 2016 tulos 1.78 on merkittävästi parempi kuin muutamana edellisenä vuotena ja jonkin verran pitkän ajan keskiarvon yläpuolella. Samoin havaittujen poikasten määrä, 214, nousi ensimmäisen kerran yli kahden sadan. Tuloksessa on kuitenkin huomattavaa alueellista vaihtelua. Pielavedellä ja hiukan yllättäen myös Sonkajärvellä pesinnät tuottivat hyvin poikasia, Kuopiossa ja Rautalammissa kohtalaisesti, mutta maakunnan etelä- ja kaakkoisosissa huonosti. Pesimiskauden alun kylmät, tuuliset ja sateiset säät ovat todennäköisesti vaikuttaneet saalistusmenestykseen, haudonnan onnistumiseen ja pienten poikasten selviytymiseen.

Pesien tarkastamisesta ovat kantaneet päävastuun Kalevi Rutonen, Ari Lyytikäinen ja Tapio Osala. Kari Oittinen on kiertänyt Rautalammin vesistöjen läntiset järvet. Vesa Hyyryläinen on käynyt Paltamosta käsin Vieremän pesäpaikat ja osalla Sonkajärven pesistä. Seppo Räsänen on tarkastanut Kaavin pesät.

PÖLLÖT

Kalevi Rutonen

Huuhkajareviirejä kirjattiin hieman enemmän kuin edellisenä vuotena. Vuoden 36 reviiiriä toivat myös päivänvaloon kolme pesintää. Huuhkajia tavattiin 13 kunnan alueella, eniten reviierejä havaittiin Kuo 7, Iis 6, Tuu 3 ja Vie 3. Huuhkajat kyllä kuuluttavat reviiirejään vuodesta toiseen. Harvat parit ryhtyvät kuitenkin pesimäpuuhiin. Pesiä kyllä etsitään reviiireiltä hyvinkin aktiivisesti. Tutut reviiirit ja pesäpaikat kolutaan kesän alussa tarkkaan. Vuosisadan paras pesimävuosi on ollut 2006 15 pesällä. Eniten reviierejä taas 2009 84 reviiirillä.

Hiiripöllöjä oli liikkeellä maakunnassa vähänlaisesti. Havaintoja 27 pöllöstä, eniten Kuo (8) ja Lep (4). Havainnot etu-

päässä loppuvuodesta. Keväällä yksi reviiirihavainto huhtikuussa (Lep).

Varpuspöllöstä tehtiin ilahduttavasti 138 havaintoa, joista 25 reviiiriä kuuluttavasta pöllöstä keväällä. Pöllöjä esiintyi eniten Kuo (40), Sii 15 ja Tuu 14). Havainnot keskittyivät syksyyn, jolloin havaittiin paljon vihelteleviä lintuja. Kolme pesälöytöä Sii ja Kuo. Poikasia pesissä 6+8+8.

Lehtopöllö on vähälukuisuudesta huolimatta jokavuotinen tuttavuus Pohjois-Savossa. Joskus pöllöjä on enemmän joskus vähemmän. Runsaatkaan ravintomäärät eivät saa pöllöjä liikkeelle. Vuonna 2016 kahden paikallisen havainnon lisäksi lehtopöllöjä huuteli 6 reviiirillä (Jua, Kaa, Kuo, Pie ja Suo).

Viirupöllön 56 reviiiriä on hyvin tavallinen määrä. Pesälöytöjä tehtiin 18. Reviiirit keskittyivät maakunnan eteläosiin (Lep 7, Kuo 8 ja Rau 13). Pesintöjä eniten Kaa 6 pesää.

Lapinpöllöjä tavattiin kolmella paikakunnalla . Paikallisista linnuista tehtiin havainnot Kuo 19.9, Suo 17.4 ja Tuu 24.1 sekä 20.3. Lapinpöllön pesintöjä ei ilmoitettu.

Suopöllöhavainnot jäivät edellisestä vuodesta reippaasti. Havainnot vain kahdesta reviiirilinnusta ja 26 paikallisesta. Eniten suopöllöjä havaittiin Kuo 10 p ja 2 Ä.

Sarvipöllöt näyttävät löytyvän parhaiten kesäkuussa kun maastopoikaset kerjäävät kuuluvasti ruokaa emoiltaan. Maastopoikueita havaittiin yhteensä 5 (Kaa ja Sii). Lisäksi ilmoitettiin kahdesta reviiiristä (Kuo).

Helmpöllöjen esiintyminen maakunnassa oli jopa runsasta. Kaikkiaan pöllön puputusta päästiin kuulemaan 131 reviiirillä. Eniten lintuja oli äänessä alueemme eteläosissa (Kaa 11, Kuo 22 ja Suo 44 reviiiriä). Ravintoa ei kuitenkaan riittänyt pesimisen käynnistymiseen. Vain 5 pesää löydettiin (Kaa, Kuo ja Sii), joista kaksi tuhoutui. Vertailuksi vuonna 2008 havaitut 135 helmpöllöreviiiriä tuottivat 40 pesälöytöä.

HARMAAHAIKARA JA MERIMETSO

Eelis Rissanen

Harmaahaikara *Ardea cinerea*

Havaintoja tehtiin ajalla 9.4.–26.10.

Esiintyminen oli tavanomaista parempi.

Keväällä nähtiin puolenkymmentä eri yksilöä. Yksittäisiä lintuja havaittiin läpi kesän. Määrät alkoivat lisääntyä heinäkuussa ja enimmillään havaittiin 7.8. Sii Raasiossa 12 p. Siitä määrät alkoivat pikkuhiljaa vähenemään ja syyskuussa nähtiin enää yksittäisiä lintuja. Poikkeuksellisesti vielä lokakuun loppupuolelle saakka havaittiin yksittäisiä lintuja eri puolilla maakuntaa.

Merimetso *Phalacrocorax carbo*

Talvelta noteerattiin yksi havainto tammikuun alusta Rautalammilta. Keväältä yhteensä viisi havaintoa, joista Varkauden lintu viihtyi aikavälillä 9.–20.4. Syksylle kertyi havaintoja 17.8. alkaen. 13.9. havaittiin peräti 34 muuttajaa yhdessä parvessa Nilsissä. Tämä on toiseksi suurin parvi, joka on koskaan havaittu Pohjois-Savossa. Tämän parven ansiosta syksyn yksilömäärä nousi yli 50 yksilön, joka on selkeästi normaalia suurempi määrä. Viimeinen muuttaja havaittiin normaalisti lokakuun alussa. Loppuvuodesta ei tullut enää havaintoja.

Merimetso. JOUNI BÖÖS

Harmaahaikaran päästö.

TERO PELKONEN

LOKIT

Pikkulokki *Larus minutus*

Syksyltä ennätysmyöhäinen yksilö; 25.10.-1.11. 1 p Lap Karsanlahti.

Naurulokki *Larus ridibundus*

Kuo Kallansiltojen kevätmaksimi jo 8.4., mutta oli vain puolet vuoden 2015 lukemasta, eli 2000 p.

Kalalokki *Larus canus*

Syksyllä Maaningan pelloilla pörräsi taas kalalokkeja entiseen malliin, tosin tänä vuonna huippulukemat ynnättiin jo elokuussa; 30.8. Mustavirta 600 p ja Halola 300 p. Syyskuussa Maaninka alkoi jo hiljetä lokeista (ja orneista?), mutta Lapinlahdelta tuli vielä yksi kunnan kuittaus, 28.9. Nerkoo 800 p.

Selkälokki *Larus fuscus*

Parin hiljaisemman kevään jälkeen kunnan lukema, 8.4. Kuo Kallan sillat 250 p. Lisäksi Vrk Huruslahdella oli toista sataa (107) selkistä 21.4.

Harmaalokki *Larus argentatus*

Ekat kevätmuuttajat (8) ilmestyivät jo 11.2. Vrk Huruslahteen. Tämän jälkeen muutto eteni seuraavasti pohjoiseen 15.2. Lep keskusta 1 p, 18.2. Kuo Puutossalmi 3 p ja vasta 16.3. Iis Kiviranta 1 p. Massat kuitattiin seuraavasti: 23.3. Vrk Pussilanjärvi 1300 p, 26.3. Kuo Puutossalmi 1350 p ja 8.4. Iis Pihlajajarju 450 m. Syksyllä suurin lukema oli Kuo Heinälammmin 2500 p 27.10. Tämän jälkeen nähtiin vielä 4.11. 300 p Kuo Heinälammilla, mutta tämän

jälkeen argarit hävisivät ja niistä tehtiin vain 10 havaintoa ja talvirallissa (3.12.) laji löytyi vain Rau Tyyrinvirralta, tosin 25 yksilön voimin.

Merilokki *Larus marinus*

Keväältä (22.3. – 25.5.) ilmoitettiin totuusti 13 yksilöä. Syksyllä nähtiin vajaat 10 yksilöä, joista 1 Iisalmessa ja muut Kuopiossa (Puutossalmi tai Heinälammni).

Kalatiira *Sterna hirundo*

Kevään eka nähtiin jo 17.4. Kuo Petosella.

KYYHKYT

Uuttukyyhky *Columba oenas*

Keväältä kertyi vain 10 havaintoa ja 13 yksilöä. Loppuvuodesta vain 2 kesäkuista (1.6. Kuo Palonurmi 1 p ja 21.6. Kuo

Haukijoki 1 p) ja 2 elokuusta (20.8. Sii kirkonkylä 3 p ja 30.8. Kuo Peräsuontie 1 p) havaintoa.

Sepelkyyhky *Columba palumbus*

Joulukuulta leppoisa talvihavainto; 22.12. – 23.12. Suo Kimpanlampi 1p. Kevään ekakin nähtiin ruokintapaikalla, 13.3. Rau Karinniemi 1 p. Havainto tuli mutkan kautta, joten arvailtavaksi jää oliko muuttaja vai ei. Ehkä ei, sillä seuraava sepelpulu nähtiin vasta 27.3. Syksyllä tuli muutama marraskuinen ilmoitus: 4.11. alkaen Suo Kimpanlampi (sama piha kuin edellisenä talvena) 1 p, joka jäi ainakin rallattavaksi (3.12.) ja 30.11. Kuo Neulamäki 2 kiert.

Käki *Cuculus canorus*

Kevään eka kukkui jo 26.4. Suo Hovinpellolla.

Harmaalokit.
ILKKA MARKKANEN

TIKAT

Käenpiika *Jynx torquilla*

Edellisvuosia heikompi esiintyminen noin 25 piipittäjällä ja pesintäkin jäi varmista-matta. Elokuun lopulla kihlattiin kolme lintua Sii Raasiassa.

Harmaapäätikka *Picus canus*

Talvikuukausilta kertyi Tiiraan muhkeat 178 havaintoriviä ja yksilöitäkin ilmoitettiin noin 120. Parhailla paikoilla (Kaa Niinivaara, Kuo Silmäsuu, Lep Kaakon-

mäentie, Lep Soijinmäki, Suo Tyyrinmäki ja Vrk Kuivaniemi) nähtiin 3 tikkaa. Kaa Niinivaarasta löydettiin 3.7. maastopoikue (emot ja 4 juv) ja lisäksi Kuo Leppälahdessa ja Tuu Kojanlahdessa pesintä oli erittäin todennäköistä.

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*

Pesintä jäi varmistamatta, mutta onneksi reviiirihavaintoja kertyi viideltä paikkaa, vaikka Kuopion perinteiset pesimäpaikat olivat Tiiran mukaan hiljaisia. Muuten esiintyminen oli tavallista runsaampi ja

talvikuukausina pääasiassa ruokinnoilta löydettiin noin 15 valkoselkää. Keväältä havaintoja kertyi noin 30 yksilöstä ja syksytläkin noin 15 linnusta.

Pikkutikka *Dendrocopos minor*

Totutut 8 talvihavaintoa: Iis 1, Jua 1, Lap 3, Lep 2 ja Vrk 1.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Talvihavaintoja kertyi 11, joista 5 Kuopiosta. Pesintöjä varmistui entiseen malliin, eli 2: Pie Lystinkangas ja Kuo Puijo.

Koskikaran kruunu.

TERO PELKONEN

VARPUSLINNUT

Haarapääsky *Hirundo rustica*

Yksi kunnan lukema: 23.8. Iis Sahi 900 p.

Räystäspääsky *Delichon urbica*

Kuo Palonurmen suurin kertymä ynnättiin 7.8. 150 p.

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Keväältä ihan messevä lössi: 23.4. Kei Hetejärvi 400 p.

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

Palonurmen komppaaja taitaa laiskistua, kun se jokakeväinen kirvinen jäi löytämättä. Syksyn yksilömääräkin jäi 20:een.

Västaräkki *Motacilla alba*

Kevään eka jo maaliskuussa 29.3. 1 p Suo Tapiolan pellot.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Tosi vaisu talvi, sillä laji nähtiin vain kuusi kertaa ja yksilöt jäivät tasan kymmeneen. Onneksi kesähavaintoja tuli tavallista enemmän. Kaavilla nähtiin poikastaan ruokkiva emo. Lisäksi reviiiriin viittaavia havaintoja kertyi kymmenkunta: Kaa, Rva, Son ja Vie. Syksyllä massat valuiivat etelään seuraavasti: 1.10. Vie kirkonkylä 1000 p, 4.10. Kuo (Nil) 2000 p, 10.10. Sii keskusta 1000 p, 15.10. Vrk Joutenlahti 1000 p. Ja marraskuun alkuun mennessä meno oli jo hiipunut korkeintaan 50 yksilön pikkuparveiluksi.

Koskikara *Cinclus cinclus*

Kevälkaudelta tippui ilmoitettuja noin 160 karasta, enimmillään Ter Äyskoskella 10 p.

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes*

Leppoisasti kolme maaliskuusta peukkaa: 28.3. Lep Konnuskoset 1 p, 31.3. Kuo Puutosmäki ja 31.3. Tuu Vehmanen.

Punarinta *Erithacus rubecula*

Totutut kaksi talvihavaintoa: 13.12. Sii Vuorela 1 p ja 24.2. Rau Kerkonkoski. Marraskuun loppupuoliskolta 4 havaintoa: Iis Kangaslampi, Kuo Itkonniemi, Kuo Rytkyjärvi ja Suo Kimpanlampi, joista ainakin Rytkyjärven lintu jatkaa seikkailuaan seuraavassa katsauksessa.

Sinirinta *Luscinia svecica*

Keväällä perusesiintyminen noin 20 yksilöllä. Syksyllä eka nähtiin jo 14.8. Kuo Silmäsuolla ja oli muutenki tavallista runsaampi runsaalla 30 linnulla. Varmin paikka oli vanhaan malliin Sii Raasio, jossa laji nähtiin lähes päivittäin ja rengastuksiakin kertyi 5.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

Keväältä kunnan rypäs: 11.5. Suo Suontee 20 p. Ja syksyllä samanlainen kasa: 4.9. Kuo Riistavesi 20 p.

Mustarastas *Turdus merula*

Edellistalven huippuesiintymisen (yli 700 yksilöä) jälkeen vaisun oloinen esiintymisen noin 130 yksilöllä, vaikka kaikkien aikojen toiseksi suurin talvisumma talvelta 2006/2007 on vain 150 muraa. Parhaat ilmoitukset: Kuo Haapaniemi 6 p, Kuo Petonen 5 p, Kuo Päiväranta 5 p ja Rau Toholampi 5 p.

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Vain 5 talvihavaintoa kahdeksasta yksilöstä. Syksyltä vain yksi yli tonnin kuitti: 28.9. Kuo Petosenlampi 1400 p.

Laulurastas *Turdus philomelos*

Vuoden vika leppoisasti vasta 9.11. Lap Mäntylampi 1 p.

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

Yksi talvihavainto 7.12. Suo Kimpanlampi (sepelpulupiha) 1 p. Syksyllä Kuo Petosen (28.9.) räksämässasta plokattiin 300 punakylkeä. Ja vuoden viimeinen 22.11. Pie kk 1 p.

Ruokokerttunen

Acrocephalus schoenobaenus

Vuoden viimeinen vasta lokakuussa 3.10. Sii Raasio 1p.

Kultarinta *Hippolais icterina*

Mukavasti 16 laulajaa: Kaa 1, Kuo 5, Lep 2, Suo 2, Tuu 1 ja Vrk 5.

Hernekerttu *Sylvia curruca*

Vuoden viimeinen suht myöhään, 22.9. Sii Panninniemi 1 p.

Lehtokerttu *Sylvia borin*

Yksi myöhäilijä 19.9. Kuo Silmäsuolla.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

Joulukuun alussa (5. – 7.12.) Ter Kopolassa viihtynyt ukko oli ainut talvihavainto. Muuten oli tavallista parempi vuosi kaikkiaan noin 80 laulajalla.

Sinitäinen.
KALEVI ASIKAINEN

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*

Perusesiintymisen noin 40 laulelijalla, joista puolen tusinaa viihtyi pidempään paikallisena.

Sirittäjä *Phylloscopus sibilatrix*

Eka jo huhtikuun lopulla, 29.4. Tuu Talvilahti 1 Än.

Tiltalti *Phylloscopus collybita*

Vuoden viimeinen vasta 1.11. Kuo Kelloniemessä talvilintulaskettu yksilö.

Hippiäinen *Regulus regulus*

Leppoisa talviesiintymisen: joulukuussa tehtiin 20 ilmoitusta ja tammikuussakin vielä 12 kuittia, mutta helmikuu oli nollakuukausi. Enimmillään 12.1. Kuo Kiviniemi 6 p.

Harmaasiippo *Muscicapa striata*

Yksi myöhäilijä, eli 17.10. Rau Kerkonkoski 1 p.

Pikkusiippo *Ficedula parva*

Perusesiintymisen, eli noin 35 reviiä. Kuo Puijon talvilintulaskentareitillä pieni 4-6 laulajan keskittymä.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Talvelta mukavat 75 ilmoitusta lähes 600 yksilöstä. Maalis- ja huhtikuussa parvia liikkui edelleen runsaasti ja kuittauksia kertyi noin 40 kumpanakin kuussa. Toukokuun alkupuolellakin nähtiin vielä pientä liikehdintää. Kesäisiä maastopoikkeita nähtiin kymmenkunta. Ja syksyllä vaetelu oli tavallista messevämpää: syyskuussa n 100, lokakuussa n 130 ja marrakuussa vielä noin 50 havaintoa.

Hömötiainen *Parus montanus*

Syyskuun alussa havaittiin pientä vaetelua: 4.9. Sii Siltasalmi 12 SSE ja Sii Raasio 10 S.

Lapintiainen *Parus cinctus*

Kaikkiaan 3 havaintoa 1.12. (tai joskus noihin aikoihin) Kuo Palonurmi 1 p, 6.3. Rau Kerkonkoski 1p ja 9.10. Sii Vehkamäki 1p pienellä tankkaustauolla.

Sinitäinen *Parus caeruleus*

Vaellus huipussaan 13.9. jolloin Kuo Puutosalmella meni 42 sinttiä WNW ja 29 E.

Pähkinänakkele *Sitta europaea*

Talvihavaintoja 15: Jua 2, Kuo 5, Lap 1,

Pyrstötiaiset.

ILKKA MARKKANEN

Pie 1, Son 1 Suo 1, Tuu 2, Vrk 1 ja Ves 1. Syksyllä havaittiin 8 nakkeliä, joista puolet samalla ruokinnalla Lep Museotiellä. Muut paikat: Kuo (Nil) Haapaniemi, Kuo (Maa) Ruokovirta, Kuo (Kuo) Suovunniemi ja Suo Valkeisenmäki.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*

Vain 8 havaintopaikkaa: Kuo 5, Sii 1 ja Vrk 2.

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*

Noin 35 talvilekkua ja kesältä 3 maasto-poikuetta (Kaa, Son ja Suo).

Närhi *Garrulus glandarius*

Syksyllä pientä vaeltelua: 13.9. Kuo Puutossalmi 37 (W tai WN) ja 1.10. Sii Siltasalmi 40 (W tai NW).

Kuukkeli *Perisoreus infaustus*

Perinteisten ruokintojen (Tuu 3+3+4 ja Suo 3) lisäksi nähtiin talvella myös Kiu Uotisenaholla (3), Lep Tuppurinmäellä (1) ja Rau Heikinmäellä (2). Varmoja tai mahdollisia pesintöjä kertyi mukavasti 4 (Tuu 3 ja Kaa 1). Lisäksi Kuo Reittiössä ja Vie Talaskankaalla nähtiin pariskunta pesimäaikaan.

Naakat.

AARNE HAGMAN

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*

Vain 3 talvihavaintoa: 2.1. Suo Kutunmäki 2 kiert, 28.1. Lep Valkeamäki 1p ja 23.2. Kuo Nilsia kk 1p.

Naakka *Corvus monedula*

Talvelta pari muukeaa kertymää: 13.12. Lep Riikinneva 1200 p ja 29.1. Vrk Taulumäki 1550 p.

Mustavaris *Corvus frugilegus*

Keväällä tehtiin vain 10 havaintoa ja yksilöitäkin oli vain 14. Onneksi laji nähtiin muutaman vuoden tauon jälkeen myös syksyllä: 28.9. Lep Majurinpelto 1 NW.

Korppi *Corvus corax*

Heti vuoden alkuun pistettiin haisemaan: 1.1. Lep Riikinneva 150 p.

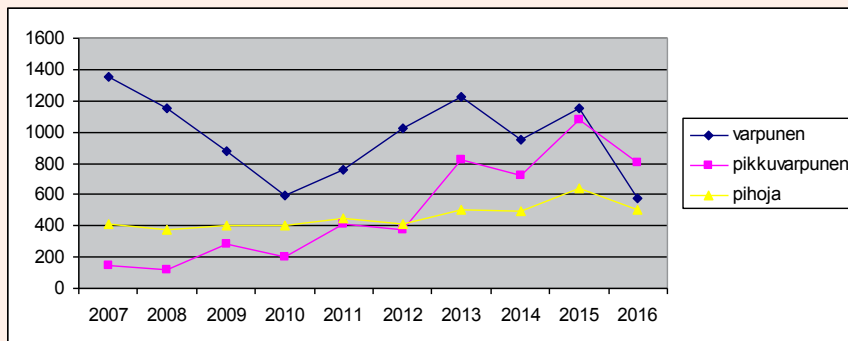

Pähkinänakkeleikki Nikki.
HELENA RÖNKÄ

Pulmunen syksyllä.
TERO PELKONEN

Pihabongaukseen ilmoitetut pihat, pikkuarvuset ja varpuset Kuikan alueelta vuosilta 2007-2016. Havainnot koottu Birdlifen sivuilta.

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Kaksi talvihavaintoa: 1.12. Rau Kerkonkoski 2 p ja 13.12. Vrk Hertunranta 1p. Syksyn leppoisin parvi kuitattiin Kuo Lapinrannan langoilta eli 860 p.

Pikkuarvunen *Passer montanus*

Taitaa olla ennätysasuuri parvi 2.9. Kuo Hyttilä 100 p. Ja samoilla tienoilla toinen kunnan rypäs, 4.12. Kuo Torttee 70 p.

Peippo *Fringilla coelebs*

21 talvihavaintoa: Jua 3, Kaa 1, Kei 2, Kuo 5, Rau 2, Sii 2, Suo 1, Tuu 2, Vrk 2 ja Ves 1.

Järripeippo *Fringilla montifringilla*

Järristä kertyi 4 talvihavaintoa: 1.1.-2.1. Kuo Pinoharju 1/1 p, 31.1. Kuo Neulamäki 2 p, 31.1. Sii Kanavatie 1 p ja 23.2. Pie satama 2 p.

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Elokuun puolivälissä havaittiin muutama kunnan parvi: 11.8. Iis city 250 p ja 13.8. Sii Raasio 300 p.

Hemppo *Carduelis cannabina*

Huhtikuussa mukavat 15 havaintoa, joista 5 Kuo Lapinjärven tienoilta, joten ota siitä sitten selvää olivatko samoja vai eri lintuja. Lisäksi havaittiin kesäkuussa neljästi ja kahdesti syyskuussa.

Tundraurpiainen *Carduelis homemanni*

Vain 5 talvihavaintoa: Kuo 2, Sii 2 ja Suo 1 ja yksilöitä yhteensä vaivaiset 8. Syksyllä meno olikin aivan toisenlaista. Lokakuussa kertyi yhteensä 25 havaintoriviä Tiiraan ja joukossa oli kaksi 15 linnun parvea (Lap Karvasalmi ja Tuu Saunaniementie). Marraskuussa tehtiin vielä 7 havaintoa.

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera*

Perusesiintyminen 9 syyshavainnolla. Eniten nähtiin Siilinjärvellä (Vehkamäki, Raasio ja Toivala), mutta myös Lep ja Rva pääsivät havaintokuntien joukkoon.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*

Oli totutun niukka, vain 7 havaintoa, joista 2 keväällä ja loput syksyllä. Syksyllä havaittiin onneksi pari kunnan parvea: 7.10. Jua Västinniemi 12 p ja 15.10. Kaa Maarianvaara 16 kiert.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Vain yksi talvihavainto, 30.12. Tuu Asmalampi 6 p. Seuraava havainto yllättäen keväällä, 22.4. Kuo (Maa) Leppälahti 2 p. Syysliikhehdinnän aloitti Rva Hirvi-vaaran 12 linnun parvi 24.9. Sen jälkeen tehti vielä reilut 25 havaintoa joulukuun alkupäiville asti, joista suurin kuittaus oli 29.11. 30 p Kuo Palonurmi.

Nokkavarpunen*Coccothraustes coccothraustes*

Oli keväällä tavallista hankalampi ja nähtiin vain kahdesti: 17.4. Lep Kauppilanmäki 1 p ja 11.5. Kuo Siikajärvi 1 p. Kesäkuussa nähtiin pariskunta Tuu kirkonkylässä ja Jua

Itämaellä. Syksyllä 5 yksittäistä lintua: Kuo 2, Lep 1, Sii 1 ja Vrk 1.

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus*

Yksi kunnan parvi keväältä, 27.4. Kuo Ahmapuro 200 p. Syksyllä tehtiin vain 6 havaintoa, joista puolet Sii Jälän pelloilla.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis***25.1. Rau Heintaival 12 kiert.**

Havaittiin syksyllä mukavasti 19 kertaa ja mukana oli pari pikkuparveakin: 6.11. Sii Jälä 17 p ja 12.11. Iis Itikan pellot 14 p.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*

Oli todella vähissä, sillä kuitattiin vain yhdeltä reviiiriltä Kuo Vesajoelta. Muualta tuli vain yksi havainto, 12.7. Kiu Kivisuo 1 p.

Pohjansirkku *Emberiza rustica*

Tehtiin vain puolentusina reviiirihavaintoa. Syksylytä kertyi 7 havaintoa yksittäisistä linnuista.

Pajusirkku *Emberiza schoeniclus*

Vuoden viimeinen haahuili leppoisan myöhään, 6.11. 1 p Sii Jälän pellot.

opticon**UUTUUS DBA HDV**

pienempi, keveämpi, paras Opticon

HRWP

Pienikokoinen, vesitiivis taskukiikari

MM60ED

Kevyt, vesitiivis 60 mm ED-Putki

ES80ED + 20-60x SDL + case

Markkinajohtaja, paras perusputki

HAWKE**ENDURANCE ED-SARJA UUTUUS**

Edulliset ED-kiikarit, saatavana mallit 8/10x32, 8/10x42 ja 12x50

Frontier ED 20-60x85**Berlebach**

puujalustat - se värinätön vaihtoehto

FF Finnstick-staijausekppi

Meiltä saat myös PHONESCOPING-sovitteet

SUPERLAADUKKAAT kamerareput ja kelluvat kuvauspiilot

FotoFennica**Pop-Up maasto-esittelyt 2017** Tule kokeilemaan ja vertailemaan tuotteita:

4.2.	Helsinki, Lauttasaari	20.4.	Kokkola
	Linnunpönttö-päivä	22.-23.4.	Liminka
4.-5.2.	Jyväskylä	24.4.	Kuusamo
	Hotelli Laajavuori	25.4.	Kajaani
	Rengastajakokous	26.4.	Kuopio
4.3.	Espoo	27.4.	Joensuu
	Luontokeskus Haltia	28.4.	Parikkala
8.4.	Turku	29.4.	Lappeenranta
9.4.	Tampere	7.5.	Espoo
14.4.	Porvoo	9.5.	Lahti
16.4.	Pori	12.-14.5.	Virolahti
17.4.	Rauma	18.-21.5.	Virolahti

Katso tarkemmat ajankohdat verkkosivuiltamme

www.fotofennica.fi

VERKKOKAUPPAMME PALVELEE SAMASSA OSOITTEESSA YMPÄRI VUOROKAUDEN

FOTO FENNICA

KIIKAREIDEN JA KAUKOPUTKIEN ERIKOISLIIKE

Itämerenkatu 16, 00180 Helsinki, Ruoholahti
Puh. (09) 6859 0800 tilauspalvelu@fotofennica.fi

TUUSNIEMEN KUUKKELEIDEN SEURANTAA

Rauno Nokelainen

Taustaa

Vuodesta 1986 lähtien olen seurannut lintuja varsinkin Tuusniemen eteläosassa mökkiseudullamme. Alkuvuosina kuukkeli-seurantani oli vain satunnaista havainnointia metsäretkillä sekä syys- ja talvikaudella muutamalla lähiseudun piharuokinnalla enkä juuri edes kirjannut havaintojani. Sitten Luonnonsuojeluliiton kuukkelihanke 2009–2011 (www.sll.fi/mita-me-teemme/lajit/kuukkeli) oli yksi kiinnostustani lisännyt tekijä. Tähän hankkeeseen ei saatu Tuusniemeltä kuin hajahavaintoja ja ydinreviireistä vain arveluja. Jäätyäni eläkkeelle lähes neljä vuotta sitten olen tiivistänyt kuukkeleiden seurantaa kun mökkiaikaakin on järjestynyt aiempaa enemmän.

Rengastus vuodesta 2010 alkaen on tuonut lisäpotkua seurantaani. Itselläni ei ole mitään rengastuslupaa mutta kokenut rengastaja Toni Nurmi Joensuusta innos-

tui käymään myös Tuusniemellä ja tähän mennessä 18 kuukkelia on saanut väri- ja alumiinirenkään. Tonilla on myös hyvää kokemuseräistä tietoa kuukkelitilanteen kartoituksesta syksyisillä läskiruokinoilla. Rekisteröidyin 2014 Rengastustoimistoon havainnoitsijaksi joten niin havaintojen kirjaus kuin seurantakin onnistuvat nyt sujuvasti.

Pekka Peltoniemen yli 10 vuoden työ Ylläksen alueen kuukkelitutkimuksessa on tarjonnut varsin hyvän tietolähteen. Blogiarkistossa (kuukkelitutkimus.blogspot.fi) on paljon hyödyllistä kuukkelitietoa ja viimeisimmän Linnut –lehden artikkeli (Linnut 4/2016: 12–17) kokoaa tietämystä hyvin yhteen. Oma koosteeni on tähän verrattuna hyvin vaatimaton yritys.

Rengastetut kuukkelit

Kuukkeleita on rengastettu Enonsalon alu-

eella neljässä paikassa joista olen käyttänyt sekä Tiirassa että Rengastustoimiston Sulka-järjestelmässä samoja nimiä:

- Petromäentie
- Vaakasensalo
- Enonsalontie 90 (piharuokinta)
- Kuvejoki.

Enonsalon alueen lisäksi viides rengastuspaikka on ollut Kaatramäki noin 8 km suuntaan NNW Enonsalosta. Näistä paikoista Petromäentie, Vaakasensalo ja Kuvejoki ovat olleet viime aikoina minun ylläpitämiäni läskipaikkoja.

Kuukkelit on saatu kiinni pääosin katiskapyynnillä. Läskiruokinta on koonnut kuukkeleita paikalle ja leipäpala katiskassa on houkuttellut linnut yksi kerrallaan katiskaan. Linnut menevät pelottomasti katiskaan, esim. 2.12.2016 Kuvejoella ensimmäisenä rengastettu kuukkeli ehti toiseen kertaan katiskaan ennen pyynnin lopetusta. Olen ollut mukana rengastuksissa 2015 ja 2016. Toni Nurmi on hoitanut kaikki tähänastiset 18 kuukkelirengastusta Tuusniemellä. Rengastusten jälkeiset tapaamiset (31.1.2017 mennessä yhteensä 129 yksilölleen tunnistetun kuukkelin tapaamista 17 eri linnusta) on kirjattu Rengastustoimistoon minun toimestani.

Kaikki kuukkelit on rengastettu samalla periaatteella: vasempaan jalkaan kaksi värirenkasta (joillakin sama väri molemmissa renkaissa) ja alumiinirengas oikeaan.

Rengastukset ja värirenkaat aikajärjestyksessä, lisätietoja linnusta rengastuksen aikana sekä myöhempiä tapaamisia:

1. 1.11.2010 Petromäentie, ylempi sininen ja alempi keltainen, sai 15.10.2014 uudestaan samat värit Vaakasensalossa kun oli hukannut alkuperäiset
– lienee +1kv koiras
– lukuisia tapaamisia vuosittain 2013 alkaen Petromäentien ja Vaakasensalon alueella n.1 km:n sisällä, viimeisin 27.1.2017
– usein mukana on ollut 2 tai 3 muuta kuukkelia
2. 15.10.2014 Vaakasensalo, sininen/oranssi
– lienee 1kv koiras
– neljä tapaamista loppuvuonna 2014 rengastuspaikassa, viimeisin 15.12.2014
3. 15.10.2014 Enonsalontie 90, sininen/punainen
– lienee +1kv koiras
– useita tapaamisia ensin loppuvuonna 2014 rengastuspaikassa ja sitten taas 2016 alkaen useassa paikassa Enonsalon alueella n. 1,5 km:n sisällä, viimeisin 27.1.2017
– viimeisissä tapaamisissa mukana on ollut renkaaton kuukkeli
4. 28.10.2015 Kaatramäki, sininen/vihreä
– lienee +1kv naaras
– lukuisia tapaamisia Kaatramäen alueella, viimeisin 27.1.2017
– linnulla on nyt jo kokonainen valkoinen silmärengas ('Kaatramäen valkosilmä') joten se lienee yli 10-vuotias
5. 28.10.2015 Kaatramäki, sininen/sininen
– lienee +1kv naaras
– useita tapaamisia Kaatramäen alueella loppuvuonna 2015 ja alkuvuonna 2016, viimeisin 7.3.2016
6. 28.10.2015 Kaatramäki, keltainen/keltainen
– lienee +1kv koiras
– muutama tapaaminen Kaatramäen alueella loppuvuonna 2015 ja alkuvuonna 2016, viimeisin 5.2.2016
7. 28.10.2015 Vaakasensalo, keltainen/sininen
– lienee naaras +1kv
– lukuisia tapaamisia 2016 lopulle asti Vaakasensalon ja Petromäentien alueella n.1 km:n sisällä, viimeisin 10.11.2016
– muutamana kerran sini/
- keltarenkaisen ja kahden muun kuukkelin kanssa
8. 28.10.2015 Vaakasensalo, keltainen/valkoinen
– lienee naaras 1kv
– kadotti värirenkaansa yksi kerrallaan muutamassa kuukaudessa
– pyydystettiin 2.12.2016 uudelleen Enonsalontie 90:n piharuokinnalla, oikean jalan takavarvas puuttuu, jätettiin ilman värirenkaita
– lukuisia tapaamisia laajalla alueella Enonsalossa ja kerran suunnassa NE Lahnasmäessä lähes 2 km:n päässä, viimeisin 28.1.2017 Enonsalontie 165:n piharuokinnalla
9. 28.10.2015 Enonsalontie 90, keltainen/oranssi
– lienee koiras +1kv
– useita tapaamisia rengastuspaikassa ja kerran myös Lahnasmäessä, viimeisin 28.1.2017 Enonsalontie 165:n piharuokinnalla
10. 28.10.2015 Enonsalontie 90, keltainen/punainen
– lienee koiras 1kv
– tavattu vain kerran rengastuspaikassa 19.3.2016
11. 2.12.2016 Kuvejoki, valkoinen/vihreä
– lienee naaras 1kv
– tavattu kerran rengastuspaikassa 14.12.2016
12. 2.12.2016 Kuvejoki, oranssi/violetti
– lienee koiras +1kv
– tavattu kahdesti rengastuspaikassa, viimeksi 27.1.2017
13. 2.12.2016 Kuvejoki, vihreä/punainen
– lienee naaras 1kv
– tavattu kahdesti rengastuspaikassa, viimeksi 27.1.2017
14. 2.12.2016 Kuvejoki, valkoinen/valkoinen
– lienee naaras +1kv
– tavattu kerran rengastuspaikassa 27.1.2017
15. 2.12.2016 Vaakasensalo, vihreä/vihreä
– lienee koiras 1kv
– tavattu muutama kertaan Vaakasensalossa ja Petromäentiellä, viimeksi 27.1.2017
16. 2.12.2016 Vaakasensalo, oranssi/oranssi
– lienee koiras +1kv
– tavattu useita kertoja Vaakasensalossa ja Petromäentiellä, viimeksi 27.1.2017
17. 2.12.2016 Kaatramäki, punainen/punainen
– lienee koiras +1kv
– tavattu muutama kertaan Kaatramäessä, viimeksi 27.1.2017 ja yleensä sini/vihreärenkaisen Kaatramäen valkosilmän kanssa.

Kuukkeli RAUNO NOKELAINEN

Liittyviä havaintoja ja tapahtumia

Yleisimmin olen kohdannut kuukkeleita kahden tai kolmen linnun ryhmissä. Sattumahavaintoja metsäretkillä on tietenkin myös yksittäisistä linnuista ja näissä kohtaamisissa kuukkelit jää yleensä tunnistamatta. Kaatramäestä n. 2 km itään oleva Kytönevan alue oli aikanaan ennen merkittäviä hakkuita kuukkeliendydinaluetta ja 1990-luvulla olen tavannut siellä useampana syksynä neljä kuukkelia kerralla. Syys- ja talvikaudella 2009 – 2010 Pien-Vihtalahdentien piharuokinnalla kävi jokseenkin säännöllisesti huhtikuun alkuun asti neljän kuukkelin ryhmä. Petromäentien metsäruokinnalla kävi 27.1.2017 ihan peräjälkeen viisi kuukkelia kahtena ryhmänä: ensin sini/punarenkainen ja renkaaton jotka väistyivät kun sini/keltarenkainen tuli tuplavihreän ja tuplaoranssin kanssa paikalle. Ilmeisesti näistä koostunut nelikko on havaittu pihabongauksessa 29.1.2017 Enonsalontie 165:n piharuokinnalla.

Sian silava (läski) on kokemusteni mukaan ihan toimiva eväs kuukkeleille. Metalliverkon sisällä se säilyy rasvatankoja kauemmin kun närhettä ei viedä sitä kovin nopeasti saa viedyksi. Värirenkaiden varmistamisessa kamera on suureksi avuksi ja yleensä olen liikkeellä leipäsi-

vujen kanssa. Pienillä leivänpaloilla kuusen oksarangassa kuukkelit saa helposti lähelle vielä niin että koivet ovat hyvin havainnoitavissa paljastuessaan höyhenpuvun sisältä. Muutamat kuukkelit, sini/keltarenkainen etunenässä hakevat leivänpalat kyllä kädestäkin. Noihin läskiritilöihin on nyt marraskuun lopulta alkaen liittynyt myös mahdollinen riski rengaskuukkeleille kun ahma on oppinut kiertämään paikat. Ilveksen ja varsinkin nädän vierailut ovat tulleet tutuiksi aiemminkin mutta niiden jäljiltä verkot ovat olleet yleensä väänneiltyjä mutta muuten ehjiä. Ahman raisujen käyntien jäljiltä verkot ovat olleet pahimmillaan ihan siekaleina ja irrallaan sojottavat langat voivat tarttua renkaaseen.

En ole tavannut yhtään haukan tai pöllön saaliiksi joutunutta kuukkelia. Muutaman kerran on kanahaukka säikäyttänyt lähtiessään talviselta kuukkeliend metsäruokintapaikalta mutta mitään merkkiä kuukkelin joutumisesta saaliiksi en ole tavannut. Kuukkelit on saattanut hyötyäkin kanahaukan saalistuksesta: kerran olen voinut seurata kuukkeleita kuljettamassa kanahaukan saaliiksi joutuneen pyyn höyheniä pesätarpeiksi. Yhdeltä nyt jo autoituneelta piharuokinnalta olen vuosia sitten kuullut asukkaiden kertomuksen hiiripöllöstä jahtaamassa ruokinnalla käyntyä kuukkelia mutta silloinkaan kuukke-

lin joutumisesta hiiripöllön saaliiksi ei ole varmuutta.

Olen kierrellyt aika suppealla alueella mökkiseudun metsiä ja kuukkeleita on tietenkin myös minulle tutuimman alueen ulkopuolella. Joka tapauksessa seuraamani kuukkelit ovat keskittyneet viime vuosina Enonsaloon ja Kaatramäkeen. Samaan tapaan kuin metsäalueilta myös usealta piharuokintapaikalta ovat kuukkelit kadonneet viimeisten 10 vuoden aikana hakkuiden laajenemisen myötä. Enonsalon ja Kaatramäen metsät ovat kaikki talouskäytössä ja niissä sinnittelee kuitenkin nykyisellään kenties noin 20 kuukkelia. Pesintään viittaavia havaintoja kertyi esim. keväältä 2016 kolmesta eri paikasta Enonsalossa ja niissä oli yhteisenä piirteenä pienialainen vanha kuusikko nuoren melko laajan nuoren metsän lähellä. Puun tarkkuudella pystyin varmistamaan vain yhden pesäpaikan nuorena n. 10 m:n korkuisessa tiheälataisessa kuusessa taisaisessa talousmetsässä eikä ihan lähietäisyydelläkään ollut vanhaa kuusikkoa. Siten SLL:n kuukkelihankkeenkin päätelmät talousmetsän kelpaamisesta tietyin edellytyksin kuukkelireviiriksi näyttäisivät näiden hajahavaintojeni mukaan pitävän paikkansa ja kuukkelit voisivat selvitä eteenpäin.

Kuukkelit RAUNO NOKELAINEN

MAALI tuli maaliin – vihdoinkin!

MAALI on BirdLife Suomen ja sen alueyhdistysten yhteisvoimin toteuttama hanke, jossa kartoitetaan ja nimetään Suomen maakunnallisesti tärkeät lintualueet eli MAALI-alueet. Aikanaan IBA- ja FINIBAselvityksissä ei juuri huomioitu muuttolintujen käyttämiä levähdys- ja ruokailualueita. Niillä on tärkeä merkitys lintujen elinkierrolle ja MAALI-hanke keskittyy juuri näihin. Näin nuo alueet voidaan ottaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, kuten kaavoituksessa, huomioon. Tämän lisäksi hankkeessa selvitetään merkittävät pesimäaikaiset alueet.

Projekti alkoi jo vuonna 2011. Yhdistyksemme lähti hitaasti liikkeelle. Hanketta ryhtyivät vetämään Jussi Koponen, Eelis Rissanen, Jyrki Uotila ja Jarmo Yliluoma. Välillä hanke oli kokonaan pysähdyksissä lähinnä tehtäväksiannon epäselvyyksien takia. Projekti on ollut pitkä, haastava ja monipolvinen, mutta vihdoinkin se on saatu valmiiksi.

Maali alkoi kriteerien luomisella. Sen jälkeen levähdys- ja ruokailualueita sekä pesimäalueiden poimittiin havaintojen perusteella Tiira-lintupalvelusta. Tämä tarkoitti sitä, että kohteet, joista ei löytynyt riittävästi tietoa tipahtivat pois. On mahdollista, että osa tipahtaneista paikoista olisi päässyt helposti MAALI-listalle, mikäli kaikki havainnot olisi aikanaan viety Tiiraan. Tulevaisuudessa onkin erittäin tärkeää, että lintuhavainnot tallennetaan valtakunnalliseen havaintojärjestelmään mahdollisimman pian havainnon teon jälkeen. Näin saamme entistä tarkempaa tietoa lintujen käyttämistä alueista.

Levähdys- ja ruokailualueita kertyi yhteensä 11, pesimäalueita löytyi 13. Kunnittain alueita tuli seuraavasti:

Levähdyspaikat

Iisalmi 3
 Kiuruvesi 1
 Kuopio 7
 Rautalampi 1
 Siilinjärvi 2
 Varkaus 3

Pesimäalueet

Keitele 1
 Kuopio 5
 Leppävirta 1
 Rautalampi 2
 Rautavaara 1
 Sonkajärvi, Vieremä 1
 Suonenjoki 1
 Varkaus 1

Esim. Kuopion levähdyspaikoiksi valikoituivat Kalansillat, Kumpusaari, Keskimäinen (Riistavesi), Lapinjärvi (Maaninka), Mustavirta (Maaninka), Patajärvi (Maaninka) ja Ruokovirta (Maaninka).

Seuraava vaihe hankkeessa oli alueiden digitointi paikkatietojärjestelmän (GIS - *geographic information system*) avulla. Tällä voi tuottaa, tallentaa, hallita, analysoida ja/tai esittää paikkatietoa. Tämä helpottaa tiedon jakamista esim. kaavoitukseen.

Yhdistyksemme koko MAALI-raportti ilmestyy kevään mittaan kotisivuillemme lintuyhdistyskuikka.net

Maaninka, Patalahti. TERO PELKONEN

Raasion rengastusvuosi 2016

Markku Ukkonen

Rengastusasemallamme oli vuoden 2016 aikana rengastuspyyntiä yhteensä 40 päivänä aikavälillä 28.6.—20.10.2016. Katsikoita oli pyynnissä 28.6.—11.9. yhteensä 31 päivänä (kesä 3, heinä 9, elo 15 ja syys 4; aamupyyntiä yhteensä 21 päivänä) ja verkkoja vastaavasti 3.8.—20.10. yhteensä 25 päivänä (elo 13, syys 9 ja loka 3; aamupyyntiä yhteensä 19 päivänä). Asemalla yövyttäessä pyyntiä oli läpi vuorokauden (kuitenkin verkot yöllä suljettuina). Länsilietteen rantalietteiliköille viritettiin yleensä 15 katiskaa ja verkkoista oli pyynnissä rannan pensaikko- ja ruokkovyöhykkeessä sekä lietealueen metsänreunassa elokuussa yleensä 3 vakioverkkoa (noin 35 verkkometriä) ja elokuun lopulta lokakuulle lintumäärien vähennyttyä yleensä 5 vakioverkkoa ja 2–4 lisäverkkoa (enimmillään yhteensä 93 verkkometriä). Katsikapyyntiaktiivisuus pysyi kutakuinkin samanlaisena viime vuosiin verrattuna, kun taas verkkoja oli pyynnissä aiempia kausia enemmän elokuun loppupäivien ja lokakuun välillä. 14.9. tehtiin koeluonteinen verkkopyynti (48 verkkometriä) koillislietteen ruoikolla.

Uuden vedenpumppaamon rakentamisen myötä Raasion altaan vedenpinta oli keväästä alkaen huomattavasti normaalia alempana ja kasvitonta lietepintaa oli siten tarjolla kahlaajille runsaasti läpi pyyntikauden. Varsinkin koillisliete laajeni jo keskikesään mennessä noin 10 hehtaarin

laajuiseksi avolietteeksi, joka houkutteli levähtämään pysähtyneet kahlaajat puoleensa, mikä tietysti rokotti länsilietteen kahlaajamääriä. Kahlaajat pysyttelivät sitkeästi isolla naapurilietteellä ja niinpä katiskoiden äärelle länsilietteelle ei uskaltanut ruokailemaan juurikaan enempää kahlaajia kuin aiempinakaan lähivuosina, vaikka avolietepintaa oli sielläkin tarjolla tavanomaista enemmän. Marraskuussa osa länsiliettestä lanattiin kaivinkoneella ja toivottavasti syntynyt kasviton kiillehiekkalietealue houkuttelee kahlaajia jaloittelemaan jatkossa entistä halukkaammin koillislietteen sijasta länsilietteen katiskoiden äärellä.

Altaan vedenpinnan raju aleneminen aiheutti mahdollisesti muutoksia pohjaeliöstössä ja altaassa elävien vesiselkärangattomien määrissä. Silmiinpistävää ja korvinkuultavaa oli mm. surviaissääskien niukkuus kesän aikana. Mahdollinen ravinnon vähentyminen vedenpinnan alenemisen seurauksena saattoi osittain selittää lähes totaalista vesilintujen katoa kesän ja syksyn aikana — poissa olivat aiempien kesien satapäiset vesilintukeräntymät. Sen sijaan kahlaajia rullaili lietteillä aika ajoin ihan kohtalaisia määriä, joskaan mitään massiivisia levähtävien kahlaajien määriä ei kirjattu rengastuskauden aikana.

Rengastuskaudella 2016 Raasiassa rengastettiin yhteensä 1222 lintua (vastaavat saldot v. 2013—2015 1265 r, 1347

Kuvatekstin alku, Eelis voisi kirjoittaa lyhyesti lisää tornin teon vaiheista:

Raasion koillisvallille rakennettiin syksyllä 2016 lintutorni, josta on helppo tarkastella lietteiden ja altaan linnustoa. Tornin rakensi alueen omistava lannoitetehdas Yara.....

MATTI PIRSKANEN

Luhtakerttunen
Ilkka Markkasen
kuvasta.
AARNE HAGMAN

r ja 1017r). Linturyhmittäin rengastukset jakaantuivat seuraavasti: kahlaajat 309 r (vuosina 2013–2015 vastaavasti 383 r, 406 r ja 267 r), vesilinnut 14 r ja muut lajit 899 r (ks. taulukko 1). Lukurenkailla varustettiin kolme työtyöhyppää. Raasiassa v. 1987–2016 rengastettujen lintujen summa on nyt 31350 r.

Ylivuorokautisia kontroleja kertyi v. 2016 aikana 94 linnusta. Edellisten vuosien rengastuksista saatiin kontrollit 12 linnusta (pajulintu 4, talitiainen 3, sinitiainen 3, pyrstötiainen, hernekerttu).

Pyyntirannan laajoista lietereunuksista huolimatta ja pyyntiaktiivisuuteen nähden kahlaajia eksyi katiskoihin odotettua kitsaammin — koillisliete tuntui pitävän ruokailijat tykönään. Avolietekahlaajia (tylli, pikkutylli ja sirrit) saatiin renkasiin sentään hieman paremmin kuin kymmenen edellisen rengastuskauden aikana. Edellisestä jänkäsirriäisrengastuksestakin ehti vierähtää peräti 14 vuotta. Sen sijaan mm. suokukon rengastusmäärä (8 r) jäi olosuhteisiin nähden poikkeuksellisen alhaiseksi eikä altaalla nähty muutoinkaan kummoisia suokulaiskeräntymiä. Lienevätkö nämä olleet heijastumia lajin maailmanlaajuisen kannankehityksen alamäestä? Liro oli edelliskausien tapaan rengastetuina kahlaajalaji ja pääsi vikloporukan rengastusmäärissä rantasipin ja valkoviklon ohella 2000-luvun keskimääräisiin lukemiin. Tosin liron rengastusmäärä

pohjautui pitkälti vain kolmeen parempaan rengastuspäivään heinä—elokuun taitteessa. Kurppien totaalinen nollatulosa — edes ensimmäistäkään taivaanvuolta ei rengastettu — oli rengastussyksyn negatiivinen erikoispiirre.

Vesilintujen rengastuksia ei ollut juurikaan luvassa, kun niin poikueet kuin aikuislinnutkin olivat läpi kesän kortilla. Niinpä tavin 14 rengastusta voi pitää jopa hyvänä saavutuksena.

Monien varpuslintulajien määrät tuntuivat olevan alamaissa loppukesällä ja syksyllä niin kuin ne vaikuttivat olevan myös kesän pesimälinnustolaskennoissa. Lietteillä ruokailevista varpuslinnuista västäräkkejä hääräili altaalla pitkin kesää kuitenkin runsaasti, mutta kun koillislietteen ravintotarjonta veti väiskit magneetin tavoin puoleensa, katiskoiden väiskisaalis jäi varsin vaatimattomaksi ak-tiivisesta

pyyntitirustuksesta huolimatta. Sen sijaan keltävästäräkit ovat käyneet vuosi vuodelta yhä vähälukuisemmiksi vierailijoiksi lietteillä eikä nytkään katiskoihin ajautunut kuin kourallinen lajin edustajia. Varpuslinnuista pajulintu oli odotetusti runsain rengastuslaji, vaikka edellisiä rengastus-kausia suuremmasta verkkomäärästä huolimatta jäätiin vain 219 palirengastukseen (esim. v. 2014 441 r ja 2015 350 r). Vastaavasti tilitteja saatiin renkaiisiin nyt ennätyksellisesti, samoin vihervarpusia. Tiaisten, punarinnan ja pajusirkun rengastusmäärät olivat normaalia tasoa, kertuilla ja rastailla vastaavasti jäätiin hieman keskimääräisestä. Ruokokerttuset olivat verkkosaaliissa aivan kadoksissa (1 r !) eikä niitä näkynyt rantamaisemissa muutoinkaan entiseen malliin.

Rengastustilaston rariosastoa edustivat valkoselkätikka, taigauunilintu ja rus-

kourpiainen. Raasion uusia rengastuslajeja olivat em. valkoselkätikan lisäksi töyhtötiainen, peukaloinen ja närhi.

Raasiassa rengastivat kaudella 2016 Timo Immonen, Hannu Kärkkäinen, Klaus Salo, Anu Tillanen ja Markku Ukkonen. Lisäksi rengastusavustajana toimi Marjatta Seppänen.

Viitakerttunen
AARNE HAGMAN

Taulukko 1. Raasion rengastukset v. 2016 ja kahlaajarengastukset v. 1987–2016.

LAJI	V. 2016	V. 1987—2016						
pikkutylli	26	877	liro	152	5030	pajulintu	219	
tylli	28	584	rantakurvi	-	5	hippiäinen	19	
kapustarinta	-	17	rantasipi	35	1268	harmaasieppo	1	
tundrakurmitsa	-	11	karikukko	-	2	kirjosieppo	1	
töyhtöhyppä	3	61	vesipääsky	-	42	pyrstötiainen	38	
isosirri	-	5	tavi	14		hömötiainen	16	
pulmussirri	-	6	käenpiika	2		töyhtötiainen	2	
pikkusirri	7	2688	valkoselkätikka	1		kuusitiainen	1	
lapinsirri	19	1160	metsäkirvinen	6		sinitiaainen	84	
palsasirri	-	1	niittykirvinen	3		talitiainen	31	
kuovisirri	2	319	keltävästäräkki	5		puukiipijä	5	
suosirri	8	2448	västäräkki	96		isolepinkäinen	1	
jänkäsirriäinen	2	74	peukaloinen	8		närhi	2	
suokukko	8	1435	rautiaainen	38		peippo	4	
jänkäkurppa	-	78	punarinta	58		järripeippo	1	
taivaanvuohi	-	333	sinirinta	5		vihervarpunen	86	
heinäkurppa	-	1	leppälintu	2		urpiainen	2	
lehtokurppa	-	5	kivitasku	2		urpiainen (cabernet)	1	
kuovi	-	5	mustarastas	5		punatulku	1	
pikkukuovi	-	1	laulurastas	6		keltasirkku	1	
mustaviklo	-	86	punakylkirastas	3		pajusirkku	55	
punajalkaviklo	4	78	ruokokerttunen	1		yhteensä	1222	17385
lampiviklo	-	1	lehtokerttu	3				
valkoviklo	13	598	hernekerttu	20				
metsäviklo	2	166	taigauunilintu	1				
			tiltalti	63				

Kuva: INA TIRRI

Markku Ukkosesta vuoden lintulaskija

Markku Ukkonen valittiin Birdlife Suomen ja Luonnontieteellisen keskuksen laskijatapaamisessa vuoden lintulaskijaksi. Kiertopalkinto luovutettiin 11.3 Mikkelissä. Valinta suoritettiin nyt kolmatta kertaa.

Markku on tehnyt lintulaskentoja 1970-luvun lopulta lähtien. Laskentojen kohteena ovat olleet talvilinnut ja pesimälinnusto. Reittikilometrejä on kertynyt kunnioittavat n. 750 km. Hän on monipuolisesti osallistunut myös muuhun linnusto-

seurantaan sekä kannustanut ja opastanut myös muita laskijoita Pohjois-Savossa.

Markku retkeilee aktiivisesti ja osallistuu myös lintujen rengastukseen. Retkeilyn ohessa hän harrastaa myös valokuvausta. Yksi vuoden kiertoon kuuluvia tärkeitä hetkiä hänellä on lähes jokakeväinen arktisen muuton seuranta Virolahdella, jonne hän on suuntaamassa myös tänäkin vuonna. Alkukesän ohjelmaan kuuluvat tietenkin lintulaskennat. Onnittelut Markulle!

Lintupaikka: Varkaus Ruokojärvi

Liisa Tolvanen

Kuvateksti: KUVAAJA???

Kuikan toiminta-alueen eteläisin lintutorni löytyy Varkaudesta Ruokojärven rannalta. Lintutornille ajetaan Varkauden Portin liittymästä, 5-tien länsipuolen liikenneympyrästä kohti länttä. Lintutornin tie erkaantuu vähän hämäävästi teollisuusalueelle menevältä kadulta kevyen liikenteen väylän yli.

Metsätie kulkee talousmetsän läpi ja haarautuu hakkuuaukion kohdalla oikealle. Tien päässä on kääntöpaikka ja levike, jonne mahtuu useampikin auto parkkiin. Kääntöpaikalta lähtee etelään polku lintutornille. Polku on osittain pitkostettu, mutta kevättulvien aikaan lähellä tornia vesi voi nousta yli pitkospuiden. Kuvan kelin aikaa perille pääsee nappaskengissä.

Tornilta avautuu näymät Ruokojärvelle. Alkukevästä virtaukset avaavat läpi järven sulan alueen, minne joutsenet ja telkät tulevat jo hyvissä ajoin. Leutoina talvina virtapaikat pysyvät sulana tornilta sekä pohjoisen että etelän puolella. Torni onkin parhaimmillaan kevätmuuton aikaan. Varma kevään hitti on kaulushaikara, joka tepastelee tornin edustalla jään reunalla.

Kesällä järvi kasvaa umpeen ja vain

paikallinen joutsenpari pesueineen on helposti havaittavissa. Elokuun lämpiminä päivinä nuolihaukat käyvät mielellään järvellä saalistamassa sudenkorentoja.

Syysmuuton havainnointi onnistuu tornilta myös mainiosti. Sepelkyyhkyn, kurkien ja hanhien muuttotarvia on tornilta laskettu merkittäviä määriä.

Lintuharrastajien kannattaa tornil-

la vieraillessaan tarkistaa myös tornin pohjoispuolelle jäävät pellot. Pelloille pääsee kääntöpaikan levikkeen kohdalta koilliseen suuntaavaa uraa. Vastassa on kesantopellot ja rantaluhdat.

Tornilla on laavu ja nuotiopaikka, missä kauempaakin tulevat voivat nauttia ansaitut eväät.

Ruokojärventie.

Taesto 2016

Liisa Tolvanen ja Eelis Rissanen

2016 Taestoon osallistui 13 joukkuetta. Kisa käytiin 7.5.2015 kelvollisessa kisasäässä. Tällä kertaa selvänä ykkösenä tuli Maaningan Patalahden itätornissa kisannut Great Tit Watchers. Tämä joukkue vei jo toisena vuonna peräkkäin voiton 80 lajilla. Kisaan osallistui kaikkiaan 38 kisaajaa ja torneilla vieraili tapahtuman aikana yhteensä 37 vierailijaa. Alla olevaan taulukkoon on koottu Taeston tulokset ja joukkueiden ilmoittamat parhaat lajit.

- 1. Great Tit Watchers (GTW).** Kuopio, Maaninka, Patalahti itätorni: 80 lajia. Timo Filipoff, Petri Sallinen ja Eelis Rissanen; Parhaat lajit: suopöllö ja nuolihaukka.
- 2. Elämä on birdlaiffii.** Kuopio, Maaninka, Patalahti vanha torni: 74 lajia. Marko Kelo ja Pertti Renvall; Parhaat lajit: merihanhi ja käpylintulaji.
- 3. Raasion penkkapenat.** Siilinjärvi, Raasio: 73 lajia. Juhani Rissanen ja Markku Ukkonen; Parhaat lajit: ristisorsa ja lampiviklo.
- 4. Varkauden luonnonystäväät.** Varkaus, Ruokojärvi: 73 lajia. Hannu Räsänen, Timo Immonen, Liisa Tolvanen, Heikki Pentikäinen ja Eino Repo; Parhaat lajit: luhtakana ja harmaapäätikka.
- 5. Kuopio, Nilsia, Palonurmi:** 71 lajia. Pertti Hartikainen, Juha Koponen ja Juha Väätäinen; Parhaat lajit: haarahaukka, käenpiika ja meriharakka.
- 6. Kuikan syntysijat.** Kuopio, Riistavesi, Keskimmäinen: 71 lajia. Patrick Hublin, Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen ja Jyrki Uotila; Parhaat lajit: valkoselkätikka ja kihulaji.
- 7. Joukkovääntö.** Suonenjoki, Jauholahti: 69 lajia. Helena Hirvonen, Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen, Ari Tossavainen ja Jouni Vehviläinen; Parhaat lajit: mustalintu, valkuposkihanhi ja piekana.
- 8. Iisalmi, Iso-Lappi:** 64 lajia. Osallistujat: Kyösti Hujanen ja Jouko Pulkka; Parhaat lajit: mustakurkku-uikku ja nuolihaukka.
- 9. Rautalampi, Heintaival, Koipiniemi:** 62 lajia. Tanja Huuskonen, Olavi Jetsonen, Tarja Jetsonen, Veijo Pakarinen ja Sirpa Ropponen; Parhaat lajit: sepelrastas ja viitakerttunen.
- 10. Sonkajärvi, Hankalampi:** 56 lajia. Kalevi Asikainen ja Jarmo Yliluoma; Parhaat lajit: maakotka ja pohjantikka.
- 11. Kaavi, Luikonniemi:** 55 lajia. Eini ja Pertti Räsänen; Parhaat lajit: muutohaukka.
- 12. Iisalmi, Keskimmäinen:** 47 lajia. Osallistujat: Sirkka Immonen, Kai Jäderholm, Petteri Kettunen ja Eini Tallgren; Parhaat lajit: pyrstötiainen, pikkukuovi ja kuikka.
- 13. Mäkien tallarit,** Tervo 29 lajia. Tuula ja Virpi Vanamo; Parhaat lajit: räystäspääsky.

Talvipinnaralli 2016

Liisa Tolvanen ja Eelis Rissanen

Talvipinnaralli pidettiin 3.12.2016. Havaintoja tehtiin kaikkiaan 62 lajista lyhyen talvipäivän aikana. Ahkerimmat ennättivät käydä tässä ajassa lähes toiminta-alueemme laidasta laitaan. Ässälajeina olivat tällä kertaa harmaalokki, varpushaukka, vihervarpunen, metso, merikotka, kottarainen, mustapääkerttu, rautiainen, hiiripöllö, sepelkyyhky, huuhekaja, helmipöllö, tukkasotka ja viitatiainen. Ohessa joukkueet lopputulosten järjestyksessä. Ekosarja keräsi tällä kertaa enemmän osallistujia joukkueita.

Ekosarja.....Lajimäärä

1. Siilin Salama: Markku Ukkonen..... 28
2. Melanitta fuscaa: Marko Kelo ja Pertti Renvall 25
3. Pyörailevä Hullu; Jussi Koponen..... 21
4. Rapurannan reissaaja: Juhani Rissanen 19
5. Kerkeiskö tunniksi?: Mikko Pärssinen 18
6. Maatiaiset: Liisa Tolvanen ja Hannu Rahikainen 16
7. Mäkien tallarit: Tuula Virpi Vanamo 14
8. Omat ja naapurien linnut: Asta ja Lassi Lähdesmäki.. 13
9. Fjäderlösa tvåfotingar: Tuomas Mikola 12

Perussarja.....Lajimäärä

1. Martin kaverit osa 2: Pertti Hartikainen, Eelis Rissanen ja Juha Väätäinen 41
2. Jokisiat ja tyttö: Helena Hirvonen, Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen ja Ari Tossavainen 37
3. Papat ja poika: Timo Immonen, Allan Nyssönen ja Eino Repo 36
4. Pamppu ja pojat: Heikki Pentikäinen, Pekka Ruotsalainen ja Hannu Räsänen..... 36
5. Erä-Jormat: Timo Filipoff ja Petri Sallinen 34
6. Länsi-Savon yritys: Petri Tabell ja Niklas Åberg 25
7. Verkonkokijat. Eeva ja Jyrki Uotila 24

LIITY JÄSENEKSI

Verkossa: www.lintuyhdistyskuikka.net, jasensihteeri@lintuyhdistyskuikka.net

Postitse: Lintuyhdistys Kuikka /co Kuopion Museo, Kauppakatu 23, 70100 Kuopio

Puhelimitse: 09 4135 3300 (BirdLife Suomi, ark. klo 10–15)

KUIKKA toimii Pohjois-Savossa ja on Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen lintujaosto sekä BirdLife Suomen jäsenyhdistys. Liittyessäsi Kuikkaan liityt samalla myös niiden jäseneksi. Jäsenmaksut 2017: varsinainen jäsen 26 €, alle 18-vuotiaat 14 €, perhejäsen 5 €, kannattajajäsen 120 € (esim. yhteisöt ja yritykset)

Kuikka tarjoaa jäsenilleen

- Yhdistyksen oman Siivekäs-lehden kerran vuodessa
- Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen (KLYY) tiedotteen neljästi vuodessa
- Valtakunnallisen Tiira-lehden neljästi vuodessa
- Jäsenoikeudet Tiira-lintutietopalveluun osoitteessa www.tiira.fi
- Uusille jäsenille liittymislahjana lintuharrastusoppaan

Retkiä, julkaisuja, lintu-iltoja, uusia ystäviä - luontoelämyksiä ympäri vuoden